

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.   Första Kammaren.   N:o 19.

Onsdagen den 17 Mars.

Kammaren sammanträdde klockan 11 f. m.

Justerades protokollen för den 10 i denna månad.

Anmälades och bordlades
Stats-Utskottets memorial:

N:o 31, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

N:o 32, med anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel hörande frågor; äfvensom

Lag-Utskottets utlåtande N:o 43, i anledning af väckt motion angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol eller myndighet mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herr *Malmström* under tre veckor från denna dag.

Föredrogs Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser angående bankbolag med sedelutgifningsrätt, lag angående förändrad lydelse af 17 kap. 3 § Handelsbalken, lag angående bankbolags och sparbanks konkurs, samt lag angående tillägg till och ändring i lagen för Rikets Ständers bank den 1 Mars 1830.

*Proposition
med förslag
till lagar an-
gående bank-
bolag m. m.*

Herr *Smith* uppläste ett skriftligt anförande af följande lydelse:
I min motion N:o 32 förutsatte jag att få väcka ny motion med
Första Kammarens Prot. 1886. N:o 19.

*Proposition
med förslag
till lagar an-
gående bank-
bolag m. m.
(Forts.)*

tillägg till mina begge bankmotioner, sedan jag fått del af Kongl. Maj:ts propositioner i bankfrågan, men då jag icke är viss om att få en sådan motion till Utskott remitterad, måste jag utbedja mig Kam-marens uppmärksamhet för att få några erinringar mot den Kongl. propositionen vid remissen tillstålda Utskottet. Då en representation af regeringen föreslås nya lagar till antagande, böra de enligt mitt förmenande vara en förbättring men icke en försämring, såsom jag anser fallet vara med den nu föreslagna lagen om sedelutgifvande banker, hvilken är den enda jag hunnit någorlunda genomgå. De enskilda bankerna egde den 31 Januari 1886 grundfond och reservfond af tillsammans kronor 69,358,424 förutom till framtida disposition afsatta 4,918,731, hvilket senare belopp såsom när som helst utdelbart ej bör bland ovillkorliga tillgångar för en längre framtid beräknas eller upptagas.

Om den nu föreslagna nya lagen skulle *enligt Kongl. Maj:ts nådiga propositioner den 1 Januari 1887 träda i kraft*, så måste af bankernas tillgångar 50 millioner kronor redan vid detta års slut förvandlas till depositionsbar säkerhet och pantsättas för sedelutgifningen, hvari bankernas öfriga fordringsegare icke hade någon rätt. Då emellertid de enskilda bankernas skulder den 31 Januari 1886 uppgingo till 388,412,920 kronor förutom den outtagna andelen af beviljade kreditiv 27,963,189 kronor, eller tillsammans 416,376,109 kronor, så skulle, om bankernas grund- och reservfonder derifrån afdragas jemte den samma dag utelöpande sedelemissionen 46,326,208 kronor, i allt fall återstå en skuldsomma af 295,772,746 kronor, som vid ett allmänt fallissement skulle hafva att emellan sig fördela återstoden af grundfonden och reservfonden med 19,358,424 kronor, hvilket belopp motsvarar bankernas verkliga egna tillgångar, som sålunda uppgingo till något öfver 6 procent eller ett års ränta på skuldsumman förutom löftet i enlighet med det nya banklagsförslaget om framtida betalning af den nuvarande grundfondens belopp kronor 58,966,900, hvilket löfte icke ens skulle vara solidariskt en för alla och alla för en utan endast afse lika stort belopp som innehafvande lotter för hvarje lott-egare och utan att någon säkerhet skulle ställas för löftets infriande då sådant kunde ifrågakomma. För min del vågar jag påstå att, derest den nu föreliggande Kongl. propositionen i denna del blefve lag, skulle flertalet af de enskilda bankernas fordringsegare skynda sig att uppsåga sina fordringar, då deras säkerhet, som nu ligger i så väl den solidariska ansvarigheten som grund- och reservfonden fränhändes dem; ty det är en stor skilnad att genast få hålla sig till lottegarne, en för alla och alla för en för sin fordran, än att få ut-taga aktiekapitalets belopp en gång efter utredning.

Så länge nästan alla våra enskilda banker äro så pass öfverarbetade som under närvarande tid är fallet, går det efter mitt förmenande icke an att minska fordringsegarnes säkerhet, derest man ej med ens ville framkalla en bankkris. Dessutom vore det ett våldförande af fordringsegarnes rätt, om Riksdagen genom en ny lag fränhände dem deras säkerhet, hvilket skulle kunna leda till åtminstone moraliska betalningsanspråk på staten för deras möjligen uppkommande

förluster. Jag måste därför påyrka, att den nuvarande solidariska ansvarigheten får gälla för all under nuvarande oktroj gjord skuld, samt att, om en ny banklag antages, en inskränkning endast må afse ny skuld, äfvensom att ingen nu befintlig lottegarare skall kunna befrias från den solidariska ansvarigheten förr än all äldre skuld tillfullo betalts, som blifvit under nu gällande banklag kontrakterad. Då de solidariska lottegarne under en lång följd af år fått uppbära höga vinster, så böra de också stå kvar för sina risker och ej genom lagstiftningsåtgärder på antydda sätt derifrån befrias.

Proposition med förslag till lagar angående bankbolag m. m.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statsministern har yttrat, sid. 36, att, om sedelutgifningen begränsades till 50 millioner kronor och öfverlemnades åt nu befintliga 27 banker, så kunde detta anses som ett *monopol*. Det kan väl icke bestridas eller ens ifrågasättas, att detta icke blifve ett monopol, men då slutorden i 60 § Regeringsformen uttryckligen förbjuda Konungen att åt enskilda personer eller korporationer "fastställa några monopoler", så måste ju förslaget härom falla, så vida man icke vill bryta mot grundlags tydliga föreskrift, hvadan jag måste yrka att Kongl. Maj:ts proposition i denna del afslås. För min del kan jag ej dela den Kongl. propositionens förmenande, att de enskilda bankernas sedelskuld vore för sedelinnehafvaren fullt tillfredsställande ordnad genom nu föreliggande förslag. Riksbanken innehar nu rätt att utgifva sedlar för 35 millioner kronor utöfver ineliggande metallisk kassa; men lagstiftaren har icke velat lemna denna rätt åt sin egen institution Riksbanken med mindre än att Riksbanken ålades att hålla minst 15 millioner kronor i metallisk kassa. Efter mitt förmenande kunna och böra väl icke *samma* lagstiftare meddela enskilda banker monopol på en sedelutgifning af 50 millioner kronor, hvilken till och med kan höjas med 50 procent, med mindre än att de enskilda bankerna åtminstone åläggas att ständigt hålla en minimimetallkassa af proportionsvis lika storlek som Riksbanken, hvilken skall för *sin* sedelutgifning, 35 millioner kronor, hålla 15 millioner eller öfver 42 procent. Jag vågar därför yrka, att den föreslagna paragrafen ändras derhän, att, om Kongl. Maj:ts förslag bifalles, de enskilda bankerna åläggas att för sina 50 millioner kronor sedelutgifning i taka händer deponera 40 procent af sedelutgifningsrätten, eller 20 millioner kronor i guld, samt för återstoden 30 millioner kronor obligationer eller säkerheter i enlighet med förslaget. Intages ej ett sådant bestämmande, skall Riksbanken äfven för framtiden nästan ensam få uppehålla myntvärdet, och allmänheten icke vara säker på att *genast* få guld för enskild banksedel. Nödvändigheten af ett dylikt stadgande ligger i öppen dag, hvilket jag vill ådagalägga med den senaste bankrapporten. Riksbanken hade den 31 Januari 1886 utelöpande egna banksedlar kronor 36,040,739, för hvilkas ögonblickliga infriande, om så skulle påfordras, Riksbanken innehade sagde dag:

metallisk kassa	17,132,541 kronor
innestående hos utländska banker	9,124,342 "
utrikes vexlar	8,670,697 "
enskilda bankers sedlar	522,890 "

Tillsammans 35,480,470 kronor.

*Proposition
med förslag
till lagar an-
gående bank-
bolag m. m.
(Forts.)*

Riksbanken kunde således bevisligen hvilket ögonblick som helst sagde dag infria alla sina sedlar med metalliskt mynt. Påser jag der- emot de enskilda bankernas ställning, så hade de den 31 Januari 1886 utelöpande sedlar kronor 46,326,208, för hvars ögonblickliga infriande med guld, om så skulle påfordrats, de endast innehade i metallisk kassa	kronor	7,867,043,
Riksbankens sedlar	"	8,719,835,
hos utländska banker innestående	"	2,550,711,
utrikes växlar	"	6,462,246,
tillsammans kronor		25,599,835,

hvidan de enskilda bankerna vid en panik icke skulle kunna genast infria mer än omkring 52 procent af sin sedelutgifning.

Riksbankens ställning, som är utomordentligt solid, måste dock slutligen lida af de enskilda bankernas nuvarande svaghet i metallisk kassa, hvilket vid en ny banklag för sedelutgifvande enskilda banker hade så mycket hellre bordt afvärjas, då de enskilda bankerna, såsom synes af min motion N:o 31, hållit högre räntefot än Riksbanken under de gångna tio åren och fått större vinst än flertalet andra näringar och utan att åsättas någon betydligare skatt till staten för sin sedelutgifningsrätt, såsom i andra länder ofta är händelsen. Då enskilda bankerna enligt bankrapporten hafva förutom sedlarne att vid anfordran utbetala postremissväxlar, för sedelväxling innestående medel, på andra räkningar med in- och utländska banker och bankirers innestående medel, upp- och afskrifningsräkningar jemte outtagna kreditivbelopp tillsammans kronor 78,650,232, så synes det mig att deras ställning är så olyckligt svag, att både in- och utlandet behöfver tro att säkerhet förefinnes i den nuvarande solidariska ansvarigheten, hvilken dock ty värr är långt mindre, än hvad allmänheten antager, och som jag skulle kunna visa medelst förteckningen på de solidariske bolagsmännen. Enligt min mening hade regeringen bordt vaka öfver att ingen enda undgått sitt nuvarande betalningsansvar *i stället för att vilja frigifva de enskilda bankernas lottegar* från sin nu i lag bestämda obegränsade solidariska ansvarighet.

Då jag på grund af hvad jag häri anfört icke anser att de nuvarande sedelutgifvande enskilda bankerna äro så oomkullrunkeligt solida, som jag måste fordra *att en sedelutgifvande bank bör vara*, men då deremot så är förhållandet med Riksbanken, måste jag på den grund, i strid med regeringens förslag, yrka, att de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar på 10 kronor må upphöra och öfverflyttas på Riksbanken i enlighet med förra regeringens uttalanden, men från och med detta års utgång, och då sistlidne Riksdag äfven för en sådan eventualitet förstärkte Riksbanken med 7 millioner kronor statsobligationer, så synes det mig som ett sådant lagstiftande måste vara för landets ekonomiska framtid mera betryggande, än den nu föreslagna, som för en oviss framtid fastslår de enskilda bankernas utgifning af tiokronesedlar, ehuru äfven Riksdagen uttalat *sin* önskan om ett alldeles motsatt förfarande. Jag är alldeles öfvertygad om, att de enskilda bankerna utan rubbning skulle kunna öfvergå till

aktiebanker och bibehålla sin nuvarande affärsverksamhet, äfven om de vid detta års slut blefve utaf med tiokronorna och vid oktrojtids slut 1888 med hela sedelutgifningen, hvilket således är mitt härmed afgifna yrkande, men vill jag för ett sådant fall gerna medgifva att de berättigas att till och med under 10 år få i Riksbanken mot 1 procent lägre ränta, än de sjelfva beräkna, rediskontera sina papper till samma belopp, som deras nuvarande sedelutgifning.

*Proposition
med förslag
till lagar an-
gående bank-
bolag m. m.
(Forts.)*

Då den Kongl. propositionen sid. 44 talar om mera betryggande åtgärder för Riksbankens förmåga att honorera sina förbindelser, så anser jag mig böra påpeka, hurusom motionärerne vid förra riksdagen begärde Riksbankens förstärkande medelst 50 millioner kronor statsobligationer, samt att jag i min motion N:o 32 vid denna riksdag påyrkat Riksbankens grundfonds höjande till 100 millioner kronor, derest all sedelutgifning öfverlemnades åt Riksbanken. Äfven jag inser behöfligheten af civillags natur för Riksbanken, derest den finge hela sedelutgifningen *med nuvarande grundfond*, men då jag vågar betvifla att Riksdagen till Kongl. Maj:t öfverlemnar något af sin makt i hvad som rör Riksbanken, så trodde jag att säkerheten skulle kunna vinnas genom att Riksbanken, likasom regeringen nu föreslår för de enskilda bankerna, satte i taka händer statsobligationer, (som ju hafva civillags natur) för hela sedelutgifningen, hvilken icke grundades på metallisk kassa, ty allmänhetens rätt måste väl vara lika stor, om Riksbanken eller de enskilda bankerna deponera statsobligationer som säkerhet för sina utgifna sedlar, hvadan jag för min del anser de föreslagna ändringarne för Riksbanken obehöfliga och sålunda böra afslås. *Det är icke genom civillags natur som Riksbanken betalar sina skulder, utan med stor grundfond och lätt säljbara obligationer motsvarande åtminstone sedelförbindelserna.* Jag delar Justitierådet Örboms sid. 25 uttalande åsigt, att vid inträffad konkurs styrelseledamöterna i sedelutgifvande banker böra vara solidariskt ansvariga för öfverträdelse uti ifrågakarande hänseenden. Med de klena kontroller, som vi hafva på bankverksamheten, skulle jag gerna hafva velat utsträcka styrelsens ansvarighet äfven till andra punkter, men vill ej nu framställa yrkande derom.

Justitierådet Abergsson har på ett synnerligt förtjenstfullt sätt sökt utreda och bevisa den fara, som kan uppstå, om icke lagstiftningen begränsar en banks affärsverksamhet äfven hvad inlåning vidkommer. För min del skulle jag vilja lemna aktiebankerna fullständig frihet att skaffa sig all den kredit de kunna, hvadan det må bero på fordringsegarne att sjelfva hos dem påse sin säkerhet, men deremot anser jag alldeles nödvändigt att begränsa de enskilda bankernas inlåningsrätt, i fall det nuvarande lagförslaget antages, till fem gånger det återstående egna kapitalet utöfver depositionen för sedlarne. Då man är så mån om att den sedelutgifvande Riksbankens soliditet är stäld utom allt tvifvel, *böra garantier för de sedelutgifvande enskilda bankerna också lemnas.* Jag vill därför, i fall den solidariska ansvarigheten skall ändras, yrka att Justitierådet Abergssons förslag, sid. 35, "att liksom fondernas belopp, på sätt jag förut yttrat, böra ställas i förhållande till rörelsens omfattning, eller till viss procent

*Proposition
med förslag
till lagar an-
gående bank-
bolag m. m.
(Forts.)*

af den sedelutgifvande bankens samtliga skulder, de ytterligare tillskott, som vid konkurs må från delegarne infordras, jemväl böra ställas i förhållande icke till grundfonden utan till skuldernas belopp“.

Jag anser tjugu procent af skulderna vara ett allt för litet betalningsansvar, då de solidariska lottegarne nu äro ansvariga för hela skuldsumman en för alla och alla för en, hvadan jag påyrkar att deras ansvarighet höjes en för alla och alla för en till 50 procent af samtliga skulderna, då den i allt fall varder minskad till hälften af hvad som nu är i lag bestämdt.

Slutligen måste jag i likhet med Justitieråden Olivecrona, Östergren och Örbom varna mot ett så farligt beslut som att frigifva vid detta års slut alla de solidariska bolagsmännen, enär sådant säkerligen skulle föranleda till uppsägning af alla hos de sedelutgifvande bankerna inestående medel, hvilka de omöjligen på så kort tid äro i tillfälle återbetala, hvadan jag yrkar att ofvannämnda Justitieråds äfvensom Justitierådet Åbergssons yrkande, sid. 46, att de nuvarande solidariska aktieegarne måste vid detta sitt ansvar fortfarande icke allenast kvarstå, utan vill jag dertill foga, *att det må vara bankbolag hädanefter förbjudet att utan regeringens bifall tillåta någon solidarisk lottegarare få ur bankbolaget afgå.*

Mot den föreslagna bankaktiebolagslagen hade jag också ärnat framställa några erinringar, men då det är af yttersta vikt *att en sådan lag blir vid denna riksdag antagen*, och då lagförslaget, enligt mitt förmenande, är bättre än bankkomiténs derutinnan, att ansvarigheten är begränsad till aktiebeloppet, så vill jag härmed blott yrka bifall till den Kongl. propositionen i denna del.

Jag anhåller att detta mitt anförande måtte åtfölja den Kongl. propositionen till det Utskott, dit densamma varder af Kammaren till förberedande behandling öfverlemnad, likasom att yttrandet måtte af Utskottet befordras till trycket samt till begge Kamrarnes medlemmar utdelas.

Efter härmed slutad öfverläggning blef den Kongl. propositionen tillika med det i anledning af densamma nu afgifna yttrandet hänvisad till Lag-Utskottet.

Föredrogs och hänvisades till Konstitutions-Utskottet Kongl. Maj:ts sistlidne dag bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förändrad lydelse af 71 § Riksdagsordningen.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående bankaktiebolag och förordning angående enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar.

Föredrogos Stats-Utskottets sistlidna dag bordlagda memorial:

N:o 29, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående personligt lönetillägg för Sekretären och Ombudsmannen i Riksgäldskontoret S. H. Wikblad;

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

N:o 30, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Godkändes.

Föredrogos och biföllos Banko-Utskottets nedannämnda, under gårdagen bordlagda memorial:

N:o 5, i fråga om afskrifning ur Riksbankens afdelningskontors i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar;

N:o 6, i fråga om afskrifning af en fordran ur Riksbankens afdelningskontors i Visby räkenskaper; samt

N:o 7, i fråga om eftergift å en Riksbankens fordran.

Föredrogs å nyo och godkändes Lag-Utskottets den 10 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 39, i anledning af väckt motion om tillägg till § 23 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 Mars 1862.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 10 och 16 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 40, i anledning af väckt motion om ändrad sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser och tillkännagifvanden. *Om ändrad sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser m. m.*

Herr Claëson: Då jag icke i likhet med Utskottets flertal velat tillstyrka Riksdagen att låta förblifva vid den nuvarande lagstiftningen i detta hänseende, är det mig kärt att vara understödd af andra reservanter och bland dem af Lag-Utskottets ärade ordförande.

Olägenheterna af det nuvarande publikationssättet äro ganska många, och efter mitt förmenande äro de icke synnerligen svåra att afhjelpa.

En olägenhet är, att det synes hårdt att ålägga presten en för honom, förut uttröttad af den offentliga gudstjensten, både lekamligen och andligen plägsam pligt att under en timme eller mera för en föga intresserad åhörarekrets uppläsa dessa ofta ganska vidlyftiga kungörelser.

En annan olägenhet är, att många af åhörarne, som känt sig uppbyggda af gudstjensten, omedelbart derefter få dessa kungöranden såsom kallt vatten, som afkyler de andliga intrycken.

Det är sannolikt vid dessa två olägenheter som kyrkomötet hufvudsakligen fäst sig, då det begärt en ändring i det nuvarande publikationssättet; men äfven åtskilliga andra olägenheter finnas.

*Om ändradt
sätt för offentliggörande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

En är, att, då kommunalstämma nu i allmänhet hålles på söndag omedelbart efter gudstjenstens slut, dessa ej sällan återkommande stämmor ofta för kungörelsernas skull fördröjas en timme eller mera, hvilket har till påföljd, att somliga församlingsbor oskäligt sent återkomma till sina hem och att andra ej hafva tålmod att invänta stämmans begynnande.

En olägenhet är, att många af församlingens medlemmar, jag tror flertalet, undandraga sig det långa och pinsamma åhörandet af detta uppläsande och aflägsna sig från kyrkan, innan kungörelserna förekomma, och att de, som stanna qvar der, blifva så trötta vid detta vidlyftiga uppläsande, att de icke hafva mycket deraf i behåll.

Ännu en olägenhet, vid hvilken motionären fäst sig, är den, att de, som icke äro tillstädes i kyrkan, icke hafva lätt att få del af kungörelsernas innehåll.

Slutligen finnes det ytterligare en olägenhet, hvilken jag tillägger icke ringa vikt, och det är, att publikationssättet är helt olika i olika församlingar. I en församling, der presten anser sig icke kunna dagtinga med sin laglydnad, plägar han sig och församlingen med att ord för ord uppläsa dessa förordningar och tillkännagifvanden, och i en annan församling åter, der presten finner detta vara gagnlöst, går det mera lättvindigt till väga. Jag tadlar icke en prest, som icke anser sig böra läsa upp t. ex. den 31 trycksidor innehållande förordningen om stämpelpappersafgiften, men jag beklagar, att det skall finnas en lag, som är så olämplig, att statens egne tjenare uppenbart kunna kringgå den, utan att det stöter det allmänna rättsmedvetandet. En sådan lag har öfverlevvat sig sjelf och bör ersättas med en ny.

Med de öfriga reservanterne är jag ense dels deri, att det nuvarande publikationssättet är föråldradt och bör utbytas mot ett mera tidsenligt, och dels deri, att de nya lagbestämmelsernas formulerande öfverlemnas åt Kongl. Maj:t; men i fråga om antydan af den rigtning, i hvilken ändringen bör ske, skiljer jag mig något från dem. De öfrige reservanterne framhålla såsom ett önskningsmål, att endast de kungörelser och författningar, som stå i sammanhang med det kyrkliga lifvet, blefve publicerade i kyrkorna, men att frågan om andra handlingars offentliggörande kunde ordnas sålunda: "att, med upphäfvande af skyldigheten för prest att från predikstol uppläsa nådiga författningar samt myndigheters och enskildes kungörelser, prest skulle åläggas att hvarje söndag låta offentliggöra de för sådant ändamål ankomna handlingar på det sätt, att de antingen ansloges å en på lämpligt ställe i kyrka eller vapenhus anbragt tafla eller ock, derest sådant anslag ej lämpligen kunde ega rum, upptoges å en på nämnda tafla anslagen förteckning, utvisande deras rubrik eller innehåll." För min del tror jag icke att man behöfver fästa synnerlig vikt vid om författningen står i sammanhang med det kyrkliga lifvet eller icke, ty blefve publicerandet sådant, som jag har föreslagit, skulle det nästan aldrig fordras mer än några minuter att läsa upp dessa tillkännagifvanden från predikstolen, och då torde hvarken presten eller församlingen hafva något att klaga öfver.

Att anslå kungörelserna å en tafla, såsom de andre reservanterne

föreslagit, har mycket för sig, men jag tror icke det skulle vara klokt att föreskrifva, att denna tafla skulle anbringas vare sig i kyrkan eller i vapenhuset. I kyrkan till den församling jag tillhör finnes ingen tillstymmelse till vapenhus, och der finnes icke heller annan plats i kyrkan, der, så vidt jag förstår, en sådan tafla lämpligen skulle kunna anbringas. Härtill kommer, att en sålunda anbragt tafla icke skulle blifva tillgänglig, då kyrkan vore stängd, och lätt under pågående gudstjenst föranleda störande folkskockning kring taflan. Jag tror därför, att det vore klokare att anbringa en sådan tafla på sockenstugan eller annan lämplig plats, som församlingen i hvarje fall efter olika lokala förhållanden egde bestämma.

*Om ändradt
sätt för offentliggörande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

Min reservation ligger närmare den mening Utskottets flertal uttryckt, än de andre reservanternes. Jag vill nemligen icke upphäfva nuvarande publikationssättet, utan endast förenkla det så, att olägenheterna försvinna, och på samma gång gifva det större fullständighet, så att det bättre uppfyller sitt ändamål. Jag anhåller vördsamt att få yrka bifall till min reservation.

Herr Hasselrot: Då jag deltagit i den af Lag-Utskottets ordförande afgifna reservation, som finnes Utskottets betänkande bifogad, ber jag att med några ord få försvara densamma.

Den fråga, som nu föreligger, sönderfaller i två delar: den ena huru vida en förändring i nuvarande bestämmelser för kungörelsers tillkännagifvande bör ega rum, och den andra, derest en förändring bör ske, huru eller på hvad sätt en sådan bör genomföras.

Hvad den första delen af denna fråga beträffar, har redan den föregående talaren framhållit de olägenheter, som af det nu gällande kungörelsesättet föranledas. Jag skall i det fallet endast tillåta mig ytterligare påpeka, att, om lagen i sitt nuvarande skick ordagrant följes, detta föranleder dertill, att en eller en och en half timme för hvarje söndag åtgår till uppläsande af vidlyftiga författningar, myndigheters kungörelser och dylikt. Att detta är en olägenhet och en ganska stor sådan synes mig icke kunna förnekas. Men, säger man, denna olägenhet minskas och märkes icke, då presterne icke pläga läsa upp hvad de rätteligen skulle, utan på längre förordningar endast läsa upp rubrikerna samt i öfrigt göra lämpliga förkortningar. Jag för min del finner emellertid just den omständighet, att lagen icke följes och säges icke böra följas, utgöra ett väsentligt skäl att ändra densamma. Det är för öfrigt icke öfver allt förhållandet, att lagen härutinnan icke följes, ty det finnes verkligen flera ställen, äfven i städer, der presterne anse sig samvetsgrant böra följa lagens föreskrifter och läsa upp alla äfven de vidlyftigaste förordningar och kungörelser samt offra derpå en timme och stundom längre tid hvarje söndag, i trots hvaraf det ändock kan draga ut tre till fyra söndagar, innan en längre författning är genomläst. Nu säger man vidare, att denna olägenhet egentligen drabbar presten ensam, ty församlingen kan ju gå sin väg, så slipper den höra på. Men detta är heller icke förhållandet. Församlingen kan icke alltid gå sin väg. Ty allmänna författningar och kungörelser skola läsas först, och vanligen förekomma

*Om ändradt
sätt för offent-
liggörande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

sedan andra tillkännagifvanden, som äro af vigt för församlingsborna att få del af, och därför måste man stanna för att få höra dem. Det är dessutom ofta fallet, att efter gudstjenstens slut någon allmän stämma eger rum, som menigheten måste närvara vid. Ett exempel har jag hört i det afseendet från hufvudstaden. Man hade i någon af församlingarne utsatt prestval, och då gudstjensten var slut, företog sig presten före valet att läsa upp författningar under en och en half timme, detta till menighetens ytterliga förtrytelse. Anmälningar om detta beteende ingingo till konsistorium från flera håll mot honom, emedan man trodde, att han handlat alldeles emot lag. Rättsuppfattningen var sådan, att man allmänt antog, att prestens förfarande var en olaglighet, då han i själfva verket endast fullgjort det som varit hans pligt och skyldighet.

Detta jemte hvad den föregående talaren anfört torde visa origtheten af Lag-Utskottets uppfattning, att någon förändring i nu gällande bestämmelser icke erfordras.

Bör åter en förändring ega rum, är den andra frågan, huru den bör ske. I det hänseendet har Lag-Utskottets ärade ordförande, med hvilken jag instämt, förordat ett sådant tillvägagående, som omförmäles i den underdåniga skrifvelse, hvilken vid 1883 års kyrkomöte af så väl prester som lekmän enhälligt antogs; och vågar jag antaga, att en större auktoritet i en fråga sådan som denna icke kan åberopas. Nu har visserligen föregående talare sagt, att det icke skulle vara lämpligt att helt och hållet upphäfva uppläsandet af kungörelser i kyrkan. Men sedan förmågan att läsa skrifvet blifvit så utbredd, som nu för tiden är förhållandet, och det endast undantagsvis lärar förekomma, att någon, som behöfver taga del af allmänna kungörelser, ej kan läsa, så synes mig det på en gång enklaste och lämpligaste sättet vara, att kungörandet sker medelst anslag på en tafla, der mindre omfattande tillkännagifvanden uppsättas för genomläsande af den, som vederbör, samt författningar och myndigheters resolutioner, beträffande hvilka sådant anslag ej lämpligen kan ega rum, på det sätt kungöras, att en förteckning med angifvande af deras innehåll anslås, hvilken förteckning på samma gång lemnar upplysning om hvart man eger vända sig för att få taga del af dessa publikationer. En uppläsning från predikstolen sker i alla fall sällan så att man får fullständigt reda på hvad saken rör, utan oftast måste man efteråt skaffa sig närmare kännedom om innehållet af en uppläst författning eller kungörelse. Ändamålet med uppläsningen är egentligen att man får veta, att en förordning eller kungörelse af visst slag eller innehåll finnes, och detta ändamål vinnes lika väl genom ett sådant anslag, som jag omnämnt.

Den hufvudsakligaste skilnaden mellan Herr Claësons och de öfriga reservanternes förslag är emellertid den, att han icke fäst sig vid den första punkten i Herr Bergströms reservation, der det föreslagits ett formligt beslut: "att der Konungens författningar samt myndigheters och enskilda personers kungörelser skola i kyrka offentliggöras, skall det ske så att gudstjenst ej derigenom afbrytes."

Det är visserligen sant att förhållandet redan nu är sådant, men

man har afsett att genom ett dylikt beslut få frågan om sättet för kungörelsens publikation, som nu är af kyrkolags natur, skild från kyrkomötet, som också sjelf delat en sådan uppfattning, hvadan det är af formel betydelse, att en möjligen blifvande skrifvelse till Kongl. Maj:t innehåller jemväl en dylik bestämmelse, ehuru dermed ej afses någon förändring i hvad som nu faktiskt eger rum.

*Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

Slutligen ber jag få påpeka, att här ej är fråga om att antaga något definitivt lagförslag, och att sålunda, om också någon menings-
skiljaktighet i afseende på en eller annan detalj skulle förefinnas, den, som i hufvudsak gillar reservanternes uppfattning, torde kunna förena sig om ettdera af skrifvelseförslagen, under förutsättning att Kongl. Maj:t efter den utredning, som före frågans afgörande kommer att ega rum, otvifvelaktigt kommer att taga under ompröfning de olika förslagen samt framlägga till Riksdagens antagande hvad som kan befinnas mest lämpligt, hvarefter först ett slutligt afgörande af frågan kan ega rum.

Hufvudfrågan är nu, om man verkligen vill en förändring i gällande stadganden om sättet för kungörelsens publicerande och att man i sådant fall tillkännagifver den rigtning, i hvilken en dylik förändring bör gå; och detta afses just med Herr Bergströms reservation, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Fröberg: Då jag inom Lag-Utskottet bidragit till Utskottets hemställan enligt det föredragna betänkandet, ber jag att, med anledning af hvad deremot blifvit erinradt, få yttra några ord.

Motionären har såsom stöd för sin motion anført, att dissenterförsamlingar funnos, hvilkas medlemmar alls icke infunno sig vid den allmänna gudstjensten, samt att äfven åtskilliga medlemmar af svenska kyrkan föredroge att begagna sig af enskilda samlingslokaler för sin gudstjenst och därför icke heller komme i kyrkan på söndagen. Men dessa förhållanden torde icke kunna tillmätas någon betydelse; ty så väl de främmande trosbekännarne, som äfven de, hvilka tillhöra den svenska kyrkan, men icke vilja bevista den allmänna gudstjensten, äro ju, om de ej på annat sätt kunna förskaffa sig kännedom om kungörelsernas innehåll, i tillfälle att infinna sig vid slutet af gudstjensten i kyrkan för att afhöra kungörelserna. Och hvad vidare beträffar motionärens påstående, att, under det kungörelserna uppläsas, allmänheten vanligen aflägsnar sig, så att presten och kyrkobetjenningen då äro de ende kvarvarande, så lärer väl detta vara förhållandet endast i städerna, der allmänheten har tillgång till tidningar, hvarest kungörelserna finnas införda, eller på annat sätt kan förskaffa sig upplysning om tillkännagifvandenans innehåll. Deremot är förhållandet på landsbygden helt annorlunda. Ty der är det så, att allmänheten af verkligt intresse oftast sitter qvar i kyrkan och tålmodigt ända till slutet öfvervarar kungörelsernas uppläsande, hvilket en hvar bland Kammarens ledamöter, som varit i tillfälle att bevista allmänna gudstjensten i en landskyrka, torde hafva mer än en gång erfarit.

Äfven kyrkomötet har flerfaldiga gånger till Kongl. Maj:t aflåtit skrifvelser i detta ämne och i enahanda syfte, som det i motionen

Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)

föreslagna, dervid kyrkomötet hufvudsakligen såsom skäl framhållit den störande inverkan, som det ifrågavarande publicerandet från predikstolarne utöfvar på de i gudstjensten deltagande. Jag kan för min del ej inse vigten af detta skäl. De Kongl. förordningarna, som skola uppläsas, innehålla ju allmänna lagar, stiftade för att befordra medborgarnes väl och det allmänna bästa, och i hvilka förekommer eller framhålles just den pligtutöfning, som utgör tillämpningen af religionens sanningar beträffande den ena människans förhållande till den andra.

Offentliga myndigheters beslut eller andra kungörelser, som från predikstolen publiceras, hafva antingen till ändamål att påkalla samfundsmedlemmarnes biträde till upptäckande af brottslingar, eller ock angå de rena rättsärenden, om hvilka de deraf intresserade skola underrättas, på det de måtte blifva i tillfälle att iakttaga sin deraf beroende rätt, hvilket ej heller lärers kunna anses böra förtaga intrycket af gudstjensten hos de densamma besökande. Långt mera eguade att störande inverka på de i gudstjensten deltagande äro väl då de valförrättningar och åtskilliga kyrkostämmor, hvilka hållas strax efter densammas slut, der det ofta förekommer ärenden af ganska verldslig beskaffenhet och af mycket irriterande art; men häröfver har ej någon klagan förports. Så länge kyrkostämmor och valförrättningar få hållas på söndag omedelbart efter gudstjenstens slut, kan jag icke finna något skäl att vidtaga en sådan förändring, som nu ifrågasättes. Och allra minst borde från presterskapets sida förspörjas klagomål öfver den nuvarande publikationsformen, helst som presten till följd af sin befattning med kungörelserna ofta kommer i beröring med personer, med hvilka han eljest kanske högst sällan skulle få sammanträffa. Märkligt är också, att aldrig någon kunnat påstå, att icke denna publikationsform motsvarar sitt ändamål eller, med andra ord, att icke alla, som böra undfå del af kungörelserna, också få det.

Skulle emellertid någon förändring böra ske i nu gällande bestämmelser, så tror jag, att det ingalunda går an att bifalla det ena eller andra af reservanternes förslag, och att, i fall Riksdagen skall aflåta en skrifvelse, den åtminstone ej bör gå i den af dem angifna riktningen. Hvad då först beträffar de tre förste reservanternes hemställan i första momentet, så ber jag få erinra, att det redan är lag, att allmänna kungörelser skola uppläsas *efter* gudstjenstens slut, och får sålunda pågående gudstjenst deraf icke afbrytas. Vidkommande åter dessa reservanternes förslag i öfrigt, eller "att presten skulle åläggas att hvarje söndag låta offentliggöra de för sådant ändamål ankomna handlingar på det sätt, att de antingen ansloges å en på lämpligt ställe i kyrka eller vapenhus anbragt tafla eller ock, derest sådant anslag ej lämpligen kunde ega rum, upptoges å en på nämnda tafla anslagen förteckning, utvisande deras rubrik eller innehåll" så anser jag att anslag af kungörelserna å en tafla icke är rätt lämpligt; ty kungörelserna blottställas då lätt för förskingring och kunna dessutom utan svårighet borttagas, och detta möjligen af den, som kan hafva intresse af att de ej blifva publicerade. Om man äfven försökt skydda taflan, skulle det mången gång blifva omöjligt att kunna läsa hvad

der stod, eller ock skulle man nödgas anställa en särskild person, som för att bereda tillgång till taflan hölle vakt vid densamma. Och af huru störande inverkan skulle det ej blifva, då allmänheten genast efter gudstjenstens slut aflägsnade sig ur kyrkan för att taga del af kungörelserna. Hvilken trängsel skulle ej vid taflan uppstå? Säkerligen skulle mången genom knuffningar och skuffningar söka att bana sig fram, och dylikt skulle ofta ej aflöpa utan betänkliga uppträden, hvilka i sanning skulle långt mera störande inverka, än om allmänheten suttit qvar i sina bänkar för att afhöra kungörelserna från predikstolen, hvilket alltid försiggår med iakttagande af ordning och skick. Genom kungörelsernas anslående på taflan äro icke alla kyrkan besökande i tillfälle att på en gång, såsom fallet är när de uppläsas i kyrkan, få kännedom om dem.

*Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

I afseende å det senare alternativet, eller att det i stället skulle uppsättas å taflan en förteckning, som utvisade kungörelsernas rubriker och innehåll, så gäller rörande denna förteckning i allt väsentligt hvad jag yttrade om det förra alternativet. Derjemte får jag anmärka, att för presten, som väl skulle upprätta denna förteckning, arbetet dermed blefve långt mödosammare än att läsa upp kungörelserna i kyrkan. Skulle ock det inträffa, att presten ofullständigt eller origtigt återgäfve kungörelsens innehåll, kunde deraf följden blifva, att mången ej blefve i tillfälle att iakttaga sin rätt, utan komme att derom gå förlustig, hvilket från rättssäkerhetens synpunkt ej bör lemnas obeaktadt. Dessa förslag angående kungörelsernas publicerande synas mig icke heller kunna genomföras utan förändring af flera andra, i samband dermed stående, lagar och författningar.

Det af den tredje reservanten från denna Kammare, Herr Claëson, framställda förslaget finner jag ännu mindre tilltalande, ty han gör dessutom en sådan indelning af de kungörelser, som skola läsas upp, hvilken är allt annat än tillfredsställande. Han säger nemligen, "att från predikstolarne skulle endast kortare kungörelser, såsom om kommunalstämmas eller kyrkostämmas hållande, tings begynnande eller avslutande m. m., fullständigt uppläsas, och att, rörande längre kungörelser samt Kongl. Maj:ts författningar, endast behöfde omförmälas, att de för offentliggörande ankommit till kyrkan och att de under viss tid funnes tillgängliga å det rum, som af församlingen dertill bestämts." Att göra en indelning af publikationer, som skola uppläsas, beroende deraf, att de äro längre eller kortare, måste snart befinnas orimligt, ty då kunde det lätt komma att inträffa, att kungörelser, som det vore viktigt och angeläget att allmänheten företrädesvis finge kännedom om, alldeles icke blefve upplästa, under det att andra af noll och intet värde blefve det. Hvem skulle för öfrigt afgöra detta? Är det presten? Med all den aktning, jag hyser för presterskapet, får jag dock säga, att jag icke tror att presten är i tillfälle att bedöma vigten och betydelsen af de kungörelser i allmänhet, som det nu kommer i fråga att uppläsa.

Jag erkänner villigt, att presterne för närvarande äro besvärade mer än tillbörligt af den nuvarande publikationsformen, och att således en ändring deri bör ega rum, men den anser jag icke behöfva

*Om ändradt
sätt för offentliggörande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

vara särdeles stor. Den skulle väsentligen blott afse de allmänna författningarna och de Kongl. förordningarna på så sätt, att inga andra af dessa skulle uppläsas än de, som vore egentliga, så kallade lagar och sådana, som vore af vikt för allmänheten att känna, och detta skulle Kongl. Maj:t för hvarje särskild gång bestämma, ty att nu mycket läses, som icke behöfde läsas, är obestridligt, t. ex. åtskilliga taxor och mycket annat sådant. Allt detta kunde inskränkas, utan att hvarken kyrkomöte eller Riksdag deröfver behöfde höras. Deremot tror jag, att det är alldeles nödvändigt att bibehålla uppläsandet af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes och andra offentliga myndigheters kungörelser, enär de innehålla i allmänhet saker, hvarom det är af vikt för allmänheten att få kännedom. Likadant torde förhållandet vara med flera bland de enskildes publikationer.

Jag ber vidare att få erinra derom, att Riksdagen redan 1874 har haft att behandla en af Kongl. Maj:t framställd proposition rörande förändring i afseende på publicerandet af allmänna författningar m. m., och att denna proposition i viss mån gick i samma riktning, som af en del reservanter nu blifvit ifrågasatt. Den tillvann sig dock icke Riksdagens bifall, emedan man ansåg, att det sätt, som der var valdt för offentliga handlingars publicerande, icke motsvarade det dermed afsedda ändamålet.

En annan omständighet, som jag ber att få framhålla, är att mig veterligen hafva klagomål mot det nuvarande publikationssättet egentligen endast framställts af motionären och kyrkomötet. Jag har aldrig hört den stora svenska allmänhet, som särskildt är intresserad af denna publikationsform, någonsin önska, att den måtte ändras, och, att döma af ledamöternes i Lag-Utskottet från Andra Kammaren yttranden, se herrarne att de alla utom en varit med om den uppfattningen, att den nuvarande anordningen borde bibehållas. Och så länge man icke är i tillfälle att föreslå någon bättre utväg än den nu befintliga, hvilken har visat sig fullt motsvara det dermed afsedda ändamålet, så synes det mig icke vara skäl att till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse, deri man begär en ändring i en häfdvunnen ordning, som finnes vara god, och i stället påkalla en annan, som man icke vet, huru den kan komma att verka. Jag anhåller därför om bifall till Lag-Utskottets hemställan.

Herr Sundberg: Jag kan för min del visserligen icke anse denna fråga vara af synnerligen stor vikt, men någon vikt har den dock. Det torde bevisas redan deraf, att hon har återkommit om och om igen under loppet af några decennier. I det forna preteståndet var hon ofta före. Vid alla de fyra kyrkomöten, som efter den sist utgifna författningen om kyrkomöte blifvit hållna, har den likaledes varit föremål för behandling, och önskningsar blifvit uttalade om förändring i den nu gällande ordningen. De motiv, som legat till grund för dessa önskningsar, äro af föregående talare redan framhållna. Hufvudmotivet är af religiös art, det nemligen, att man finner det vara temligen oformligt att afsluta gudstjensten med en hel mängd profana kungörelsers uppläsande och derigenom störande inverka på den andakts-

fulla stämning, med hvilken församlingen bör lemua Guds hus. Nu är visserligen af den siste talaren nämnt, att något sådant störande icke gerna bör komma i fråga, ty fastän kungörelserna icke äro af religiöst innehåll, så äro de i alla fall af sådant borgerligt innehåll, som på intet sätt innebär något stötande. Ty om än lagar och annat dylikt, har han anmärkt, ovedersägligen höra till profangebitet, är det dock icke af sådant profant innehåll, som behöfver komma i kollisio med hvad den gudstjenstfirande församlingen kan kräva. Jag tror likväl, att han deri har något orätt, ty det är verkligen i dessa kungörelser en massa annat än lagar och Kongl. Maj:ts påbud och befallningar. Der förekomma åtskilliga saker, som äro af mycket kuriös art och föga lämpligt ställas tillsammans med en gudstjenst; t. ex. publikation om förrymda tjuvar, om bortkomna kreatur, om stulna egodelar, om auktioner af hvarjehanda slag m. m. Färgaren från grannstaden kungör, att han der och der emottager färggods, och garfvaren från ett annat håll, att han mottager råa hudar till beredning, o. s. v. hvilket allt visst icke är synnerligen uppbyggligt att höra ofvanpå en gudstjenst.

*Om ändradt
sätt för offent-
liggörande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

Ett annat skäl har också blifvit framhållet af föregående talare, och det är, att dessa kungörelsens uppläsande är en verklig prestplåga. Förutsatt nemligen att presten samvetsgrant fullgör hvad honom åligger, så kan han ofta blifva betungad med ett arbete, som rent af öfverstiger hans krafter. Jag vill anföra exempel från de södra delarne af riket, der s. k. duplikationer vanligen förekomma. Han får först vara ensam i den ena kyrkan om åtskilliga ministriella förrättningar, skriftermål, fullständig gudstjenst med nattvardsgång, och der ofvanpå uppläsa alla kungörelser, hvilket senare göra kan upptaga en timmes tid. Efter detta skall han genast resa till pastoratets andra församling för att der förätta alldeles samma arbete med undantag endast af nattvardsgången. Det är för mycket, och vill presten icke vara lagbrytare i den meningen, att han väljer genvägar, som lagen icke känner till, är det öfver en mans krafter att fullgöra ett dylikt arbete.

I fall man nu, såsom jag förmodar, anser en förändring böra ske, blir nästa fråga, *huru* den bör ske. Det är just på svaret angående detta *huru*, som saken hittills har hängt upp sig. Man har icke kunnat finna någon tjenlig utväg. Denna utväg är nu af reservanterne föreslagen på olika sätt. Herr Claëson har gifvit anvisning på en utväg, som visserligen till någon del afhjelper det onda, men visst icke fullständigt, och hans reservation lider för öfrigt, såsom synes bland annat af det begagnade uttrycket "m. m.", af en viss obestämdhet, som gör, att jag för min del icke kan fästa mig vid densamma.

Deremot synes mig föga anmärkningsvärda skäl kunna anföras mot den andra, af Herrar Bergström, Hasselrot och Andersson afgifna reservationen, utan synes den mig vara acceptabel. Den siste ärade talaren anmärkte emot den första punkten i reservationen, att den är öfverflödig, emedan den ordning, som der föreskrifves, redan är för handen. Men hvad denna första punkt har för mening, har Herr Hasselrot redan riktigt angifvit, nemligen att få ut hela denna sak

Om ändradt
sätt för offentliggörande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)

från kyrkolagsområdet, så att kyrkomötet aldrig vidare skulle få med den att skaffa, utan att det blefve en sak, som bestämdes ensamt af Kongl. Maj:t och Riksdagen. Det är enda meningen med denna punkt. Hvad den andra punkten af reservanternes förslag vidkommer, så erkänner jag väl, att den föregående ärade talaren kom hafva rätt i mycket af hvad han sade om den der taflan, att den skulle föranleda en läsande folkhop utanför kyrkomuren, som der möjligtvis kan ställa till hvarjehanda uppträden, som icke äro mera uppbyggliga än kungörelsernas uppläsande i kyrkan. Det må vara en sanning. Jag skall ock medgifva, att man till och med skulle kunna tänka sig två menigheter strax bredvid hvarandra på hvar sin sida om kyrkodörren, den ena, som firar sin gudstjänst inne i kyrkan och den andra utanför, läsande kungörelserna. Det är icke vidare vackert, men jag tror, att man ser större obehag deraf i fantasien än som i verkligheten kommer att inträffa.

Detta sätt att publicera kungörelser är på försök använt, kanske i flera församlingar; jag känner åtminstone en församling i Västergötland, der det sker och der det går för sig utan all olägenhet. Man har funnit sig vid den ordningen och tycker om den sådana den är, låt vara att den införts på sidan om lagen. Jag skall vidare be att få åberopa att äfven våra separatister hafva försökt denna metod. Äfven de behöfva och önska att få del af hvarjehanda kungörelser. De rent officiella blifva naturligtvis icke dem tillställda, men väl en mängd enskilda, och dessa anslås på en tafla utanför deras bönehus och der läser publiken dem. Jag tror således, att det icke skulle blifva någon våda att införa den föreslagna anordningen med anslag å en tafla. Skulle det visa sig, att den verkligen blefve otjenlig, får man ändra den. Det är en småsak, som lätt kan göras på ett eller annat sätt, utan att rubbningen är i något afseende känbar. Jag tror således för min del att, det ena sammanlagdt med det andra, öfvervägande skäl finnas för att yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till den af Herr Bergström m. fl. afgifna reservationen.

Herr Pettersson: Jag för min del kan icke finna Söndagen och gudstjänsten så högligen profanerade genom uppläsandet af världsliga kungörelser, som jag vet att somliga vilja påstå. Såsom vi se af motionärens framställning, så tyckes för honom hufvudsaken vara den, att han och hans anhängare icke skola behöfva gå i kyrkan, såsom skulle det vara något besmittande, hvilket jag ej kan finna.

I afseende på anmärkning, att kungörelserna äro så många, att de knappast kunna samtliga till fullo läsas, föreställer jag mig, att blott vederbörande myndigheters uppmärksamhet fästes derpå, skulle väl en betydlig inskränkning i deras antal kunna ske, utan någon förändrad lag i afseende på kungörelsernas uppläsande. För några år sedan stod det äfven på medicinaltaxan "uppläses från predikstolen". Nu är detta borttaget, utan att hvarken kyrkomötets eller Riksdagens beslut derom behöfts. Så tror jag att det skulle kunna göras med flera. Jag skulle kunna räkna upp en hel hop, som torde kunna från uppläsandet uteslutas. *Uppbud å fastigheter*, sådana förekomma ända

till 5- à 600 nummer. När jag skall läsa upp dessa, brukar jag göra det så, att jag läser ända tills jag blir alldeles ensam i kyrkan. Då tycker jag, att jag icke behöfver fortsätta längre; hvartill det skulle tjena vet jag icke. Vidare hafva vi en stor rubrik, *allmänna efterlysningar*, det är aftryck från ena landshöfdingeembetets kungörelser till det andra. Man har förut talat om de dryga expensmedlen. Jag tror verkligen, att när en dylik efterlysning skall aftryckas på 24 ställen, kommer kostnaden att ökas rätt betydligt. Vore det icke nog att trycka dem i en upplaga och utdela dem till kronobetjeningen? Så hafva vi *arrendeauktioner* på militära boställen m. m., som kanske till och med ligga utom länet. De skola uppläsas tre gånger. Så vidare *charta-sigillataförordningen*. Jag trotsar någon kan hafva nytta af att höra den uppläsas.

Om ändradt sätt för offentliggörande af allmänna kungörelser m. m.
(Forts.)

Har det utbrutit boskapspest i Asien eller Ryssland, så skall man enligt öfverskriften äfven i Dalabygden läsa upp Kommerskollegii kungörelse derom o. s. v. Reser Hans Maj:t Konungen bort på några dagar, så skall kungörelse om den tillförordnade regeringen icke allenast införas i "Svensk författningssamling", utan äfven enligt öfverskriften uppläsas från predikstolarne, fastän den ankommer vanligen några veckor sedan den tillförordnade regeringen har upphört. Jag tycker, att många sådana kungörelser skulle kunna borttagas. I stället för att uppläsa kungörelser om åtskilliga lagförändringar, skulle man kunna nöja sig med ett tillkännagifvande, att sådana ankommit. Jag skulle äfven vilja, att man t. ex. utfärdade ett cirkulär, att blott sådana kungörelser behöfva uppläsas, hvilka omnämna lagförändringar o. s. v. samt äro af särskild betydelse för ortens invånare. Jag skulle äfven vilja påpeka en annan sak. Till presterskapet inkomma ibland de orimligaste kungörelser; och när de lemnas in, så har man också anspråk på att de skola uppläsas.

Jag har sett kungörelser om folkmöten, der man velat behandla en mängd djupgående politiska frågor. Nu hafva vi lyckligtvis ett Kongl. cirkulär af 1811 och en Kongl. kungörelse af 1816, som säga, att sådana sammanträden icke få utlysas, med mindre kronofogden meddelat sin påskrift å kungörelsen. Han har nemligen att öfvervaka ordningen vid dylika sammanträden. Beklagligtvis måtte de nämnda föreskrifterna här och der fallit i glömska.

Jag har begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på anförda förhållanden såsom exempel, men icke för att göra ett bestämdt yrkande för det ena eller andra ändringsförslaget; ty, såsom frågan står, förefaller det mig, som om, äfven i fall ett annat beslut skulle fattas i Första Kammaren, än det Utskottet tillstyrkt, så kommer detta beslut ändå icke att blifva antaget i Andra Kammaren.

Herr Claëson: Jag ber att få yttra ett par ord med anledning af de anmärkningar, som af två talare blifvit framställda emot min reservation. De sade, att reservationen vore affattad i allt för sväfvande ordalag, då der förekomme uttrycken "kortare kungörelser" och "m. m.". Jag vill fästa uppmärksamheten på, att min reservation icke innehåller något lagförslag, utan endast ett löst utkast, antydande

*Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

den riktning, i hvilken förändringen enligt min åsigt borde gå. Jag har icke tänkt mig, att Kongl. Maj:t i den blifvande författningen ville begagna dylika uttryck.

Vidare har en talare yttrat, att han icke hört något missnöje med det sätt, hvarpå kungörandet hittills egt rum. Det visar blott, huru skiljaktig olika personers erfarenhet är. Så långt jag minnes tillbaka, har jag icke hört annat än förundran öfver, att i en tid, då så mycket ändras, ett så föråldradt kungörelsesätt ännu kunde qvarstå.

Hvad slutligen beträffar en talares yttrande derom, att reservationen icke skulle komma att bifallas i Andra Kammaren, så tror jag icke att man så säkert kan antaga detta; ty jag vet, att många der äro intresserade för att få frågan löst. För öfrigt tror jag, att det icke bör inverka på denna Kammares beslut, hvad utgång frågan kan få i den Andra Kammaren.

Grefve Strömfelt: Det är just icke uppmuntrande, än mindre muntert, att uppträda efter så många föregående framstående talare för att tillkännagifva en afvikande mening. Men Herr Erkebiskopen hade den godheten att något stilla min oro, då han sade, att "denna fråga är visserligen icke af någon synnerlig vikt, någon vikt har den dock". Jag tror, att man icke bör tillmäta den större betydelse, än den i sjelfva verket eger, icke heller bör man framföra den till Kam-maren, gungande på någon känslövåg. Hon bör ses uteslutande från synpunkten af sina praktiska påföljder.

De af herrarne, som läst motionen, hafva utan tvifvel funnit, att motionären med densamma hufvudsakligen afsett intet annat än att undanröjda hvarje anledning för dissenters att behöfva inställa sig uti statskyrkans tempel. Detta framgår tydligt af de båda första punkterna.

Utskottet har noggrant pröfvat motionen och de sannolika verkningarna af en förändring, lika som ock de under form af reservationer vid frågans behandling i Utskottet af fyra dess ledamöter uttalade meningar.

Utskottet har dervid kommit till det resultat, att då hvarken regeringen, som år 1874 framlade ett förslag, åsyftande en annan publikationsform, med inskränkning i afseende på uppläsandet af kungörelserna, hvilket förslag Riksdagen afslog; då hvarken regeringen, säger jag, eller den enskilde motionären vid 1878 års kyrkomöte, icke heller kyrkomötet i dess skrivelser åren 1868, 1878 och 1883 kunnat gifva anvisning på någon annan publikationsform, som kunde på ett tillfredsställande och antagligt sätt ersätta den nu föreskrifna formen: en förändrad publikationsform knappast torde stå att finna, som kunde tillfredsställa allmänheten. Utskottet har funnit sig styrkt i detta sitt antagande deraf, att icke motionären vid innevarande riksdag, ej heller reservanterne, icke heller Kongl. Maj:t, hos hvilken två kyrkomötens skrivelser ännu i dag hvila, kunnat angifva någon annan publikationsform.

Här har sagts, att uppläsandet från predikstolen af kungörelser, sedan gudstjensten är slut, och den del af allmänheten aflägsnat sig,

hvilken icke har intresse af dem, skall vara känslösärande eller förgripa sig på intrycket af gudstjensten. Jag vill icke yttra mig om denna sak, ty domsrätt öfver en medmenniskas känslor tillhör ingen; endast det vill jag säga, att jag betviflar, att den religiösa känslan under närvarande tidsperiod är så synnerligt mycket renare eller innerligare, än den var hos våra fäder. Hvad saken beträffar, så framställer sig först den frågan: behöfver publikation för en församling af dessa kungörelser ega rum? Härtill svarar jag obetingadt ja. Ingen har yttrat någon annan mening, ingen motionär, intet kyrkomöte, ingen reservant. Alltså: publikation behöfves. Då blir andra frågan den om *formen*. Den kan möjligen vara trefaldig, men dertill tror jag att den inskränker sig. Ett sätt är det, som nu begagnas, att kungörelserna uppläsas af presten, och församlingen afhör uppläsandet samt får på detta sätt del af dem. Den andra formen är den, att presten icke uppläser kungörelserna, utan anslår dem på en taffla, angifvande att de der finnas. Hvar och en församlingsmedlem får då sjelf taga del deraf. Den tredje formen är den, att kungörelserna införas i tidningarna, men som denna form endast är antaglig för städerna, och icke för landsbygden, torde den här icke vidare behöfva att beröras.

*Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

Först och främst var det en allmän mening, ja, en allmän visshet inom Utskottet grundad på erfarenhet, att ännu finnas många äldre odalmän i vårt land, som behöfva känna till kungörelserna, men hvilka knappast kunna eller åtminstone hafva svårt att stafva tillsamman vare sig tryckalster eller annan skrift. För öfrigt är det väl alldeles klart, att om — jag vill icke anse den långa tid, som anfördes af talaren på dalabänken, eller en och en half timme, vanlig, ty sådant förekommer väl högst en gång om året eller hvar annat år — men om, säger jag, en församlings qvarsittande medlemmar, som vilja afhöra kungörelserna, belöpa sig till femtio, så få dessa dock på en och en half timme inhemta kungörelsernas innehåll, då presten uppläser dem, men om han icke läste dem, så skulle dertill åtgå 75 timmar. Nu kunna väl flere läsa på en gång, säger man. Men jag vill dermed antyda den orimliga *tidsvinst*, som erhålles, då man får höra kungörelserna uppläsas, emot om hvar och en sjelf skall inhemta deras innehåll. Det är af ingen motsagdt, att icke det medför olägenhet för presten att, efter hällen gudstjenst, uppläsa kungörelser. Men Utskottets majoritet, och den utgjordes dock af 12 ledamöter emot 4, ansåg, att olägenheterna för församlingens medlemmar af den föreslagna förändringen skulle blifva vida större; och därför tillstyrkte Utskottet afslag å motionen.

Jag ber nu att för Kammaren få påvisa, att allt hvad reservanterna äsyftat har Kongl. Maj:t föreslagit vid 1874 års riksdag. Kongl. Maj:t föreslog då en sådan inskränkning, att vissa kungörelser icke skulle behöfva läsas upp och andra förvaras hos bestämd person. Men Riksdagen afslog detta förslag.

Vidare ber jag få påpeka, att ännu hvilat hos Kongl. Maj:t två skrivelser af kyrkomötet i samma ämne. Kongl. Maj:t har icke framkommit med något förslag; troligen emedan man icke kunnat finna

Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)

någon ny form för kungörandet, som skulle kunna vinna Riksdagens bifall och tillfredsställa allmänheten.

Man talar så ofta, särskildt i Lag-Utskottet, om att icke besvära Kongl. Maj:t med onödiga skrivelser. Ja, om något skall vara onödigt, så måtte det väl vara den här föreslagna skrivelser, efter den föregående pröfning, frågan undergått. Jag har här sagt hvad som föranledt Lag-Utskottet att afstyra motionen; Kammaren må nu döma; jag har gjort min skyldighet.

Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Cederberg: Då jag, i motsats mot den siste talaren, sluter mig till reservanterne derutinnan, att jag anser en förändring af sättet för vissa kungörelser och handlingars offentliggörande nödig, så sker det icke på de af motionären i frågan anförda skäl, utan endast och uteslutande af det skälet, att jag anser den nuvarande formen för offentliggörandet på många håll icke vara lämplig. Synnerligast är detta förhållandet i de norra orterna, der byarne äro belägna på längre afstånd från kyrkan, och byamännen därför vanligen endast vid de s. k. större helgerna infinna sig i kyrkan, men eljest stanna hemma och der fira sin andakt i all enkelhet för sig sjelfva.

Då jag emellertid anser, att de båda förslag, som blifvit framlagda, det ena af en grupp af reservanter och det andra af Herr Claëson, hvart för sig lida af åtskilliga brister, har jag ansett mig böra yttra några ord om desamma. Emot Herr Claësons förslag har jag att anmärka, att det förutsätter två olika publikationsformer, hvilket jag för min del anser alldeles olämpligt. I detta fall är de öfriga reservanternas förslag vida bättre, ty det förutsätter endast *en* publikationsform. Men deremot anser jag, att der saknas en ganska väsentlig sak, nemligen att publikationen bör i sin helhet vara tillgänglig någon tid efter det att den förteckning, hvarom fråga är, blifvit å taflan anslagen. Om detta tillägges, tror jag att Herr Bergströms m. fl:s reservation skulle i väsentlig mån blifva förbättrad.

Jag har dessutom ännu en anmärkning, som gäller samma reservation, nemligen den bestämmelsen deri, att den ifrågavarande taflan skall anslås i kyrkan eller vapenhuset. Det tror jag för min del är onödigt; och i åtskilliga orter, der man redan börjat använda sådana taflor, har man endast kommit öfverens om det ställe, der taflan skall vara tillgänglig. Der jag varit i tillfälle att se en sådan publikationsform begagnas, vågar jag försäkra, att publikationen blifvit mycket lättare och fortare tillgänglig än genom dess uppläsande uteslutande i kyrkan. Då här likväl endast är fråga om ett skrifvelseförslag, icke om något lagförslag, har jag icke ansett mig böra yrka någon förändring i den af Herr Bergström m. fl. afgifna reservationen, utan ber att få yrka bifall dertill.

Grefve Strömfelt: Jag glömde nyss ett ytterligare skäl, som styrker den Lag-Utskottets åsigt, jag hade äran uttala. Den person, som afgaf motionen vid 1878 års kyrkomöte, var Herr Hammarskjöld. På hans motion beslöt kyrkomötet den omtalade skrivelser till rege-

ringen. Herr Hammarskjöld sitter nu i regeringen sedan många år, men har dock icke ansett sig kunna framkomma med något förslag. Detta bevisar väl, att regeringen anser det svårt att finna någon ny publikationsform. Vidare ber jag få påpeka, att den siste talaren och åtskillige andre, som lika med honom förordat en skrifvelse till Kongl. Maj:t, dock varit af mycket olika meningar om hvad som kunde och borde åt saken göras. Slutligen ber jag äfven att få återkalla i minnet hvad Herr Erkebiskopen yttrade, nemligen att, i fall ett sådant förslag antages, så får man två särskilda församlingar — *en*, som åhör gudstjensten, och *en*, som läser kungörelserna; säkert är att, om hvar och en själf skall taga del af kungörelserna, så blir följdendena, och mången måste tör hända uppoffra sin dyrbara tid under veckans lopp och resa till kyrkan för att läsa kungörelser.

*Om ändradt
sätt för
offentlig-
görande af
allmänna
kungörelser
m. m.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels, af Herr *Claëson*, att det i hans vid utlåtandet fogade reservation framställda förslag skulle antagas, dels ock, af Herr *Hasselrot*, att Kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i den af honom och Herr Bergström mot utlåtandet afgifna reservation.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förmälde sig finna propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf, och sedan såsom kontraposition dervid antagits bifall till Herr Hasselrots yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner Lag-Utskottets utlåtande N:o 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes det förslag, som innefattas i Herrar Bergströms och Hasselrots vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—25;

Nej—49.

Efter föredragning å nyo af Stats-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda memorial N:o 28, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt af Utskottets utlåtande angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, godkändes den föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 13 och 16 innevarande Mars bordlagda betänkande N:o 3, angående stämpelafgiften.

1 punkten.

Bifölls.

2 punkten.

*Förhöjd
stämpelafgift
för vissa af-
skrifter m. m.*

Herr Björnstjerna: Som Utskottets ordförande är af illamående hindrad att vara tillstädes i Kammaren, har jag blifvit anmodad att fästa Kammarens uppmärksamhet vid följande: Vid slutet af 1:sta punkten, der en afgift för afskrifter bestämmes, borde stå orden: "hvarje ark". Det öfverensstämmer med gällande landtmäteriförordning äfvensom med hvad stämpelförordningen föreskrifver för andra afskrifter; och staten skulle gå miste om en inkomst, derest längre afskrifter på flera ark skulle erhållas för samma afgift, som egentligen är beräknad endast för ett ark. Jag får således anhålla, att i den föredragna punkten måtte efter orden: "Landtmäterikontoren i länen" införas orden: "hvarje ark".

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt endast blifvit yrkadt, af Herr *Björnstjerna*, att Utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att i första stycket näst efter orden: "landtmäterikontoren i länen" tillades orden: *hvarje ark*.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och derefter på bifall till Utskottets hemställan med den af Herr Björnstjerna föreslagna ändring, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

3—5 punkterna.

Biföllos.

6 punkten.

Lades till handlingarna.

Föredrogs å nyo och biföllos Bevillnings-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda betänkanden:

N:o 4, angående villkoren för tillverkning af bränvin;

N:o 5, i anledning af väckta motioner rörande förändrade bestämmelser angående mantals- och skattskrifningarnes förrättande samt i sammanhang dermed ifrågasatta ändringar i Kongl. förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 14 September 1883; äfvensom

N:o 6, i anledning af väckt motion om särskild bevilning af gäfva, arf, fideikommiss och testamente.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 13 och 16 innevarande Mars bordlagda betänkande N:o 7, angående allmänna bevilningen.

1 punkten.

Herr Bergström: Herr Grefve och Talman! Nu gällande bevilningsförordning innehåller i § 10 mom. 4 den bestämmelse, att vid beräkning af inkomst utaf arbete afdrag skall ske för vissa i samma mom. uppräknade, med embete och tjänst förenade utgifter. Bland dessa utgifter nämnas uttryckligen "kostnader för sådana tjänsteresor, för hvilka ersättning icke är särskildt anvisad". På grund af detta stadgande hafva våra beskattningsnämnder och Kammarrätten städse beviljat vederbörande tjänstinnehafvare afdrag för kostnad för tjänsteresor, så vidt nemligen de specifikt uppgifvit, huru långt och hvart de hafva rest, så att granskning af uppgiftens rigtighet varit möjlig. Jag kan icke finna annat, än att denna tolkning är riktig, och förstår icke, huru bestämmelsen skulle kunna leda till annan lagtillämpning än den nämnda. Utskottet har likväl förvånat sig deröfver att man "vid uppskattning af tjänstemäns löneförmåner medgifvit afdrag för de kostnader, som kunna visas hafva varit med tjänsteresor förenade". Dels på grund häraf och dels med föranledande af en af Herr F. Pettersson i Tjärsta väckt motion, har Utskottet hemställt om en sådan ändring i bestämmelsen, att afdrag endast skulle ske "för kostnader för sådana särskildt anbefalda tjänsteresor, för hvilka ersättning icke är särskildt anvisad". För min del, finner jag mig föranlåten att uppträda emot denna Utskottets hemställan, dels därför att den icke är föranledd af motionen, hvilken har ett mycket inskränktare syfte än här är i fråga, och dels därför att hvad Bevillnings-Utskottet föreslår i sjelfva verket innehåller en obillighet. Motionären äsyftar, att de tjänstemän, hvilka äro försedda med boställen, icke skulle vara berättigade att beräkna något afdrag för de resor, som de med sina egna dragare företoge, såsom t. ex. prester till och från den allmänna gudstjensten, kyrkostämmor kyrko- och skolråds- sammanträden m. m. Derom kunna ju meningarna vara olika, huruvida presterne böra få tillgodoräkna sig afdrag för

*Förslag till
ändrad lydelse af bevilningsförordningens § 10 mom, 4 f).*

Förslag till
ändrad lydelse af be-
villningsför-
ordningens §
10 mom. 4 f).
(Forts.)

sådana tjänsteresor eller icke, och i senare fallet huruvida det oberrättigade häruti bör grundas derpå, att de äro försedda med boställen, å hvilka dragare finnas, och således kunna utan kontanta utgifter verkställa sina resor. Men angående öfrige tjänstemän kan jag icke finna annat, än att denna föreslagna ändring innehåller en ganska stor obillighet. Det är redan en brist, att en lönereglering har verkställts på det sätt, att en tjänsteman nödgas att med det anvisade lönebeloppet bekosta resor i och för tjänsten. Men om detta måste ske, så ligger dock en billighet deri, att det belopp, han utgifver för tjänsteresor, icke räknas såsom beskattningsbar inkomst. Om vi t. ex. fästa oss vid två civile tjänstemän, kronofogdarne och häradsskrifvarne; så hafva de ganska vidsträckta resor inom sitt tjänstgöringsdistrikt. Kronofogden måste årligen inom sitt fogderi resa omkring på uppbördsstämmor och taxeringsförrättningar, likaså häradsskrifvaren för att förrätta mantalsskrifningar samt närvara vid uppbördsstämmor och taxeringsförrättningar. Dessa äro ordinarie, hvarje år återkommande resor, hvilka de måste sjelfva bekosta med den anvisade lönen. Men de hafva hittills alltid ansetts berättigade att åtnjuta afdrag för dessa resekostnader. Derjemte finnas åtskilliga, så att säga, extra resor inom tjänstgöringsdistriktet, för hvilka ersättning är särskildt anvisad enligt 1863 års förordning, och således få de med rätta icke tillgodoräkna sig afdrag för dessa. Om vi nu jemföra dessa tjänstemän med motsvarande tjänstemän i Stockholm, dem, som förrätta mantalsskrifningen och verkställa kronouppbörden, så hafva de senare ingen utgift i och för uträttandet af sina tjensteuppdrag, men få tillgodonjuta sina löner fullständigt och oförkränt, hvaremot de förstnämnde icke blott måste bekosta resorna utan få, enligt Utskottets förslag, icke ens vidkännas afdrag därför vid beräkning af den beskattningsbara inkomsten. Den redaktion, som Bevillnings-Utskottet har föreslagit, går derpå ut, att det endast skulle gälla "kostnaden för sådana *särskildt anbefalda* tjänsteresor, för hvilka ersättning icke är särskildt anvisad". Såvidt jag nu vet, förekomma icke sådana "särskildt anbefalda" tjänsteresor utan just i det fall, att särskild ersättning blifvit anvisad. Följaktligen blir hela denna bestämmelse utan någon betydelse. Jag föreställer mig därför, att det kunde vara skäl för Bevillnings-Utskottet att taga denna fråga under förnyadt öfvervägande och dervid se till, om det verkligen är billigt hvad Utskottet här föreslagit, hvarjemte Utskottet tillika skulle få tillfälle att närmare öfverväga, huruvida något afseende bör fästas vid motionärens förslag, hvilket, såsom jag nu visat, har ett mycket inskränkare syfte än hvad Utskottet föreslagit. Jag tror i alla fall icke, att den tillfälliga omständighet, att en tjänstinnehafvare är försedd med egna dragare, bör verka olika bestämmelser i afseende på afdrag af kostnad för tjänsteresor. Uppställer man denna grundsats, skulle ju t. ex. en kronofogde, som håller sig med egna dragare och med dem verkställer sina tjänsteresor inom distriktet, icke få tillgodoräkna sig afdrag, men den, som icke hade dragare, skulle få det. Deri ligger en bristande konsekvens.

Jag yrkar på grund af hvad jag anmärkt återremiss af betänkandet i denna punkt.

Grefve De la Gardie: Bevillnings-Utskottets betänkande afser i denna punkt endast att återföra frågan till den ställning hon hade före 1883. Bevillningsförordningen af den 15 Oktober 1880 stadgar, att afdrag får ske "för sådana anbefalda tjänsteresor, för hvilka ersättning icke är särskildt anvisad". Detta tolkades, så vidt jag vet, öfverallt så, att dermed menades endast sådana tjänsteresor, som för särskilda, specifika fall blifvit anbefalda, och icke kunde hänföras till de ordinarie, till tjensten hörande resorna inom distriktet. Då skatte-regleringskomitén behandlade bevillningsförordningen, gjorde komitén därför ingen ändring i ordalydelsen i detta mom., men när frågan kom till Kammarrätten, förklarade den uti sitt i ämnet afgifna utlåtande att, "då hvarje tjänsteresa väl alltid måste anses vara *anbefald*, men ordet *anbefalda*, som förekommer jemväl uti motsvarande stadgande i nu gällande bevillningsförordning, föranledt osäkerhet vid stadgandets tillämpning, torde detta ord i nu förevarande punkt af förslaget böra uteslutas". Till följd af denna anmärkning bortogs ordet "anbefalda" ur momentet i Kongl. Maj:ts till 1883 års Riksdag aflåtna proposition utan någon särskild motivering, och ändringen uppmärksammades ej vid behandlingen i Kammaren. Den ändrade lydelsen har åter haft till följd, att från alla möjliga slags tjänstemän hafva kommit anspråk att få åtnjuta afdrag för sina resor, och pröfningsnämnderna hafva fått en särdeles rik erfarenhet, huru långt anspråken kunnat gå i denna riktning. Utskottet har för den skull ansett lämpligt att återgå till momentets ordalydelse, sådan den var förut, med endast den redaktionsförändring, som här är föreslagen, och genom hvilken tillfälle icke skulle lemnas till olika tolkning i detta hänseende.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr vice Talmannen: För mig synes det, som om det skulle ligga någon obillighet uti att icke medgifva afdrag för tjänsteresor för sådana tjänstemän, hvilka icke därför hafva särskild ersättning, då reseersättningen för de tjänstemän, som hafva denna förmån, är undantagen vid beräkningen af den lön, som skall beskattas. Jag kan icke inse, att den äldre bestämmelsen afsåg ett sådant stadgande, som det Bevillnings-Utskottet här har föreslagit. I den äldre bestämmelsen hette det nemligen, att afdrag må ske "*för sådana anbefalda tjänsteresor, för hvilka ersättning icke är särskildt anvisad*": här åter heter det "*för sådana särskildt anbefalda tjänsteresor*" etc. Efter den äldre bestämmelsen synes det gälla alla sådana tjänsteresor, som tillhörde sjelfva tjensten, men enligt Utskottets förslag skall det erfordras en högre myndighets särskilda befallning att företaga resan, för att afdrag för resekostnad må komma i fråga. Det förefaller mig, som om den af Utskottet föreslagna bestämmelsen i synnerhet torde komma att tynga på tjänstemännen i Norrland, der distrikten äro mycket vidsträckta, och följaktligen tjänsteresorna förenade med stora kostnader.

*Förslag till
ändrad ly-
delse af be-
villningsför-
ordningens §
10 mom. 4 f.)
(Forts.)*

Förslag till ändrad lydelse af bevillningsförordningens § 10 mom. 4 f.)
(Forts.)

Att de då för sådana resor icke skola få beräkna afdrag vid beräkning af löneinkomsten, det kan jag icke finna vara billigt.
Jag anhåller därför att få instämma i yrkandet på återremiss af betänkandet i förevarande punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad Utskottet i förevarande punkt hemställt och sedan derpå, att punkten skulle till Utskottet återförvisas, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Grefve *De la Gardie* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 1 punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till Utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—11;
Nej—53.

2—5 punkterna

Biföllos.

6 punkten.

Lades till handlingarna.

*Ifrågasatt
ändring af
lagfartsför-
ordningens
1 och 11 §§.*

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 13 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 41, i anledning af väckt motion om ändring i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att utlåtandet skulle punktvis företagas till afgörande, dervid först skulle förekomma den föreslagna lagtexten med ingress och rubrik sist, samt slutligen Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Utskottets förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 och 11 §§ i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875.

*Ifrågasatt
ändring af
lagfartsför-
ordningens
1 och 11 §§.
(Forts.)*

1 §.

Herr Bergström: På sätt anteckningarna efter detta betänkande utvisa, har jag varit af annan mening än Lag-Utskottet, hvad angår det tillägg, som, enligt Utskottets förslag, bör göras till 1 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 Juni 1875. Jag håller nemligen före, att detta tillägg står i strid med de principer, som genomgå denna lag. Om jag går till denna, så finner jag i 1 § stadgadt, att hvar, som genom arf eller giftorätt åtkommit med eganderätt fast egendom, skall söka lagfart å fång vid den rätt, hvarunder egendomen lyder. 2 § handlar om den tid, inom hvilken lagfart skall sökas, och i detta afseende stadgas i slutet af sistnämnda §: "och skall vid arf tiden för lagfarts sökande räknas, der för arfslottens bestämmande skifte eller bodelning erfordras, från det dylik förrättning hölls, men i annat fall från det bouppteckningen efter arflåtaren afslutades". Detta innebär att, i det fall, då arfvingarne äro flera, arfskifte skall hållas för urskiljande af hvars och ens arfslott, och lagfartstiden räknas från det skiftesförrättningen hölls, men att i det fall, då det endast är en arfvinge, tiden för lagfarts sökande skall räknas från den dag, då bouppteckningen efter arflåtaren afslutades. I 6 § stadgas: "är lagfart sökt på grund af testamente, dom eller annan handling, som icke vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blifvit ståndande". Denna § supplerar bestämmelsen i 2 § sålunda, att ett arfskifte, för att kunna tjena till grund för en lagfart, måste hafva tagit åt sig laga kraft. Detta behöfves naturligtvis icke i det fall, att samtliga arfvingarne, hvilka fått sig lotter tillskiftade, hafva underskrifvit arfskiftet och förklarat sig nöjde.

Nu har en vacklande praxis gjort sig gällande hos domstolarne, i det att somliga bevilja lagfart i en klump för alla arfvingarne, när de sälja en arffallen oskiftad fastighet, men andra åter fordra, att arfskifte först skall hållas, och att, sedan det är gjordt, hvarje arfvinge bör lagfara med sin tillskiftade lott. Detta senare förfarande medför naturligtvis högre kostnader för de lagfartssökande, än om lagfarten beviljades på en gång för alla de arfvingar, som sålde fastigheten. Det är denna kostnadssynpunkt, som i synnerhet har föranlett motionären att väcka det förslag, som Lag-Utskottet bifallit genom att tillstyrka det tillägg till 1 § i lagfartslagen, som betänkandet utvisar. Denna kostnadssynpunkt är — det medgifver jag — högeligen behjertansvärd, men icke till den grad, att man därför bör införa bestämmelser, som stå i strid med lagens principer i öfrigt. Saken kan ändå till allas tillfredsställelse ordnas, nemligen sålunda, att i expeditionstaxan införas den bestämmelsen, att, när arfvingar, efter att hafva sig emellan skiftat ärfd fastighet, gemensamt försälja densamma, och köparen vid sökande af lagfart å sitt fång företer arfskiftet

*Ifrågasatt
ändring af
lagfartsför-
ordningens
1 och 11 §§.*
(Forts.)

såsom åtkomsthandling, samfärd lagfart skall samtliga arfvingar meddelas och endast ett utdrag af lagfartsprotokollet utfärdas. Jag fordrar icke, att i detta fall något särskildt *lagfartsbevis* skall meddelas. Härigenom skulle man betrygga rättssäkerheten samt fullständigheten af anteckningarna i lagfartsprotokollen och fastighetsböckerna. Utskottet synes företrädesvis fäst sig vid det mycket vanliga fallet, att ett sterbhus består af en afliden persons maka och barn, då det icke är synnerligen svårt för domaren att pröfva, huruvida de äro behöriga egare till den fastighet, de gemensamt sälja och å hvilken de gemensamt undfå lagfart. Men om man tänker sig ett kinkigare fall, då arfvingarne äro många och fördelade i flera släktgrenar, då har domaren icke så lätt att verkställa denna pröfning, och icke kan det i sådant fall vara lämpligt att domaren i ett ansökningsärende företager sig en pröfning af vederbörande arftagares rätt, en pröfning, hvilken ofta kan gå ut på att slita tvistigheter. Hade motionären tagit frågan blott från kostnadens synpunkt, skulle jag varit den förste, som understödt hans förslag. Men då han nu har sökt vinna sitt mål, att minska kostnaden, genom att föreslå materiella ändringar i den bestående rätten, nödgas jag yrka afslag på Lag-Utskottets betänkande, hvad angår första punkten.

Herr Claëson: Jag har inom Lag-Utskottet biträdt majoritetens mening och anser mig därför skyldig att yttra några ord till försvar för densamma. Jag erkänner, hvad den förste ärade talaren yttrade om det principiellt rigtiga, att hvar och en skall lagfara sin genom arf vunna eganderätt till fast egendom. Men jag tror likväl, att det icke är nödvändigt att tillämpa denna regel så strängt, utan att, när flere sterbhusdelegare till en fastighet icke vilja skifta den, utan besluta att genast sälja den, de i sådant fall kunna betraktas som en kollektiv enhet, och att således någon bestämd brytning med principen icke eger rum, då de i detta fall få gemensam lagfart. Det är ett dylikt åskådningssätt samt billighetsskäl, som förmått mig att förorda detta förslag; men jag har också ett annat skäl. Detta, som nu skulle blifva lag, har redan på många håll blifvit praxis, och domstolarne hafva ansett, att icke något hinder möter därför. Man har i vissa fall gått ändå längre, hvarigenom osäkerhet uppstått i fråga om gränsen, inom hvilken det må tillätas flere sterbhusdelegare att få gemensam lagfart. Jag inser faran af att längre än i nu föreliggande förslag skett utsträcka detta medgifvande, såsom ledande till trassel af hvarjehanda slag, och anser såsom en fördel af lagförslaget, att den osäkerhet, som den nuvarande lagtolkningen framkallat, derigenom skulle undanrödjas. Jag anser mig äfven på denna grund böra yrka bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Hasselrot: I likhet med den förste ärade talaren anser jag, att den kostnadsfråga, som här ligger till grund för förslaget, är behjertansvärd, och att lindring i lagfartskostnaden i de af motionären åsyftade fall är af billighet påkallad. Men att, för att få denna lindring i kostnaden, vidtaga en sådan förändring beträffande skyldighet

att lagfara arf och giftorätt, som Lag-Utskottet här har tillstyrkt, kan jag icke finna vara lämpligt. Utöfver hvad den förre talaren härutinnan anført, skall jag be att få påpeka några fall, der svårigheter skulle uppkomma genom en sådan bestämmelse som Lag-Utskottet förordat. Om lagfart utan arfskifte endast på grund af bouppteckning skulle meddelas för sterbhusdelegare gemensamt på den ärfda eller med giftorätt fångna egendomen i sin helhet, och försäljning af denna skulle ega rum till en af dessa sterbhusdelegare, så uppstode den formella svårigheten, att man för denne sterbhusdelegare skulle på grund af köpet bevilja lagfart å nyo å den del af egendomen, hvarå han redan på grund af arf eller giftorätt erhållit lagfart. Man kunde ej säga att han beviljades lagfart på hela egendomen, som han köpt af samtliga sterbhusdelegarne, ty han kan ej köpa af sig sjelf och — man kunde, i saknad af arfskifte, ej heller säga att han beviljades lagfart å viss del af egendomen, som han köpt af de öfriga sterbhusdelegarne, ty om storleken af denna del saknades all utredning. Ett annat fall. I regeln, då ett sterbhus eger en fastighet, består sterbhuset af maka och barn, och då är förhållandet dem emellan ganska enkelt, men i annat fall, då ett sterbhus består af bakarfvingar och sidorarfvingar af flera grenar, är deras rätt till olika andelar af fastigheten ofta svår att utreda, och det kan icke lagligen ske på annat sätt än genom arfskifte. Genom antagandet af denna lag skulle emellertid lagfart kunna meddelas för hela sterbhuset gemensamt på grund af bouppteckning, och då skulle en ny egare icke kunna få utredt, huru stor del af fastigheten han förvärfvat från hvardera sterbhusdelegaren. Nu förutsätter jag det vanliga fall, att en sterbhusdelegare är utrikes och har god man för sig eller sändt fullmakt från t. ex. Amerika. Han har sedan i 20 år öppen regresstalan, om han kan visa fel vid försäljningen, att återvinna sin egendom, som under tiden kanske gått i många händer. Jag hemställer, huru förhållandet skulle blifva när han kommer tillbaka, och hans ärfda egendom möjligen skulle till honom återställas. Det funnes då icke någon handling, som visade hvad hans lott verkligen varit, och att då få detta utredt torde ofta möta oöfvervinneliga svårigheter. Nu deremot får hvarje sterbhusdelegare lagfart på sin lott, och derigenom blir för framtiden utredt, hvad en möjlig återvinningstalan kan komma att afse. Jag fruktar verkligen, att den föreslagna lagförändringen kan leda till så väsentliga olägenheter och förvecklingar, att det svårigen kan vara skäl att för kostnadsfrågan skall vidtaga en sådan ändring, i synnerhet som kostnadsfrågan lätt torde kunna ordnas genom en modifikation af expeditionstaxan.

*Ifrågasatt
ändring af
lagfartsför-
ordningens
1 och 11 §§.
(Forts.)*

Herr Unger: Jag är hufvudsakligen förekommen af Landshöfding Bergström och Häradshöfding Hasselrot, men vill dock ytterligare fästa uppmärksamhet derå, att meddelande af lagfart för flere sterbhusdelegare gemensamt å *oskiftad* fastighet skulle för rättssäkerheten medföra betänkliga vådor.

Lag-Utskottet förmenar, att ovissheten om storleken af hvarje sterbhusdelegares andel i en fastighet, som blifvit af sterbhusdelegarne

*Ifrågasatt
ändring af
lagfartsför-
ordningens
1 och 11 §§.
(Forts.)*

gemensamt försäld, icke skulle kunna medföra någon olägenhet, och mången, som talar för här ifrågasatt lagförändring, menar det vara lätt att af en bouppteckning se och bedöma, huru stor del af qvarlåten fastighet å hvarje sterbhusdelegare belöper. Om t. ex. i bouppteckning efter en afiden man finnes antecknad, att han efterlemnad, såsom sterbhusdelegare, enka och två barn samt, såsom tillgång, bland annat ett mantal jord, är det ju, säger man, deraf klart, att enkan skall i giftorätt hafva ett halft och hvaradera barnet ett fjerdedels mantal. Detta är dock ingalunda klart och ostridigt.

Fastigheten eller någon del deraf kan vara före eller under äktenskapet ärfd eller förut förvärfd och till följd deraf icke kommunikabel, eller äktenskapet kan vara ingånget före år 1845, och enkans giftorätt till följd deraf inskränkt till en tredjedel o. s. v.

Gemensam lagfart å oskiftad fastighet medför följaktligen alltid osäkerhet i eganderätten likasom ock andra afsevärda olägenheter, men varder så klander å öfverlåtelsen af någon bland sterbhusdelegarne austäldt, och domstolen dervid, till följd af bristande föregången utredning om hvardera arfvingens andel af försälda fastigheten, icke kan på annat sätt bifalla käromålet, än så vidt af fastigheten å den klandrande arfvingen belöper, framstår hela vådan för rättssäkerheten af att bevilja lagfart å oskiftad fast egendom.

I hvad mån instämmt och gilladt klander komme att verka återgång af generella försäljningen, blefve under sådana förhållanden beroende af skeende utredning och arfskifte sterbhusdelegarne emellan.

Ville då sterbhusdelegarne gynna den arfvinge, som för sin del fått köpet upphäfdt, kunde de, utan att köparen derom hade talan, tillskifta nämnda arfvinge hela fastigheten eller större delen deraf, och derigenom eludera köparens rätt.

Enär sålunda uppenbart är, att gemensam lagfart för flere arfvingar å dem emellan *oskiftad* fastighet i betänklig mån förringar den reda och säkerhet i eganderättsförhållanden, som med lagfart åsyftas, får äfven jag, under åberopande i öfrigt af hvad Herrar Bergström och Hasselrot i ärendet andragit, yrka afslag å Lag-Utskottets ifrågavarande förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af ifrågavarande § och sedan på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

11 §.

1 och 2 styckena.

Herr Claëson: Mot denna del af Lag-Utskottets betänkande har jag jemte några andra af Kammarens ledamöter ansett mig böra anföra reservation. Skälet dertill är, att den ifrågasatta ändringen innebär ett brytande af den i nya lagfartslagen såsom en formalitet innehållna stadgan, att, när lagfart beviljas, rätten skall derom utfärda bevis. Det är en

formalitet, som i allmänhet medför ringa kostnad, och det billighets-skäl, som fans i förra fallet, finnes icke i detta. Förut sattes i fråga, om icke denna nya bestämmelse i lagfartslagen strede mot 1885 års expeditionstaxa. Sedan utkom 1883 års nya expeditionstaxa, som var bringad i öfverensstämmelse med lagfartslagen. Jag har icke ansett det vara skäl att göra ändring i dessa begge förordningar för en så obetydlig sak som denna. Jag ber därför få yrka afslag å Utskottets hemställan i denna del och vill fästa uppmärksamheten på att, med den utgång första frågan fått, sista stycket i denna paragraf icke torde kunna bifallas. Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
ändring af
lagfartsför-
ordningens
1 och 11 §§.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på de nu föredragna styckena endast yrkats afslag.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af nämnda stycken och sedan på afslag derå, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Sista stycket.

Herr Bergström: På sätt den näst föregående talaren yttrade, medför Kammarens beslut att afslå tredje stycket af 1 § den nödvändiga följd, att också tredje stycket i 11 § försvinner. Jag yrkar således, att Lag-Utskottets betänkande äfven i denna punkt måtte afslås, hvarigenom hela frågan om lagfartsförändringen kommer att falla.

Efter härmed slutad öfverläggning afslogs äfven nu ifrågavarande stycke af den föredragna paragrafen.

Den föreslagna lagens ingress och rubrik.

Afslogos.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Afslogs.

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 13 och 16 innevarande Mars bordlagda utlåtande N:o 42, i anledning af väckta motioner angående främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.

*Om främ-
mande tros-
bekännares
frikallande
från bidrag
till svenska
kyrkan.*

Herr Sundberg: Jag skall i denna fråga yttra mig mycket kort, emedan jag finner den verkligen mindre behaglig att mycket vidröra. Hvad motionärernes framställningar vidkomma, så innehålla de försök af så genomgripande art med hänsyn till hela den ekonomiska grunden, hvarpå vår statskyrka hvilar, att jag icke kan vara annat än Lag-Utskottet mycket tacksam för dess bestämda, korrekta och fullständiga

Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

tillbakavisande af de motiv, på hvilka motionärerne byggt sina fördringar. Jag skulle då önska, att jag äfven kunde instämma i den af Lag-Utskottet verkligen mycket välvilligt tänkta, men icke desto mindre, enligt min åsigt, mindre utförbara medelväg, som här af Utskottet blifvit förordad. Utskottet vill i dess första punkt, sedan det tillkännagifvit att medlem af främmande trosbekännelse, särskildt den mosaiska, skulle genom förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster den 11 Juli 1862 hafva blifvit påförda afgifter, från hvilka de förut varit fria, att desse nu på nytt skulle vinna befrielse från dessa afgifter, hvilka här finnas i korthet uppräknade i Utskottets skrivelseförslag. Jag tror för min del först och främst, att det icke är så alldeles riktigt, hvad Utskottet här anmärkt i fråga om den frihet desse trosbekännare, särskildt de mosaiske, förut skulle hafva egt men nu mistat. Bland annat uppföres såsom en sådan frihet den från erläggande af påskpenningar, offer och andra dylika lönebidrag. Hvad offren vidkommer, är det verkligen en sanning, men icke så hvad påskpenningarne angår. Dessa voro i våra flesta städer — åtminstone var det händelsen här i Stockholm — den egentliga inkomst presterne åtnjöto jemte den ersättning deingo för sina presterliga förrättningar. Dessa påskpenningar voro en sådan kyrkoskatt eller skatt till presterskapet, som utgick i den besynnerliga form, att beloppet af det, som af församlingens medlemmar skulle erläggas, var lemnadt fullkomligt obestämdt, och derigenom fick denna skatt karakteren af frivillighet. Att den likväl icke var frivillig, utan en skyldighet, det vågar jag påstå; ty det var påbudet, att påskpenningar skulle erläggas, och de utgjorde, såsom redan är anmärkt, den egentliga aflöningen i flera af våra städer. Det kuriösa sätt, hvarpå dessa afgifter uppburos — genom så kallade påskböcker — förde med sig, att man kanske icke gerna för judarne presenterade dessa böcker. Möjligt hade de, som kringburo böckerna, fått det svaret: "med detta hafva vi ingenting att göra", och sålunda hade de ingenting fått. På den nu antydda vägen hade de, kort sagdt, blifvit fria från erläggande af påskpenningar; men icke var skyldigheten tillintetgjord därför, att dessa personer undandrogo sig skyldighetens fullgörande. Då skulle man äfven hafva kunnat säga om ganska många evangeliskt-lutherske kristne, att de icke hade någon skyldighet i detta afseende, eftersom de undandrogo sig fullgöra den, ty de voro sannerligen icke få, som undandrogo sig erläggandet af denna afgift; det kunde i ty fall gå ända till den grad långt, att jag skall kunna återopa exempel från en af våra medelstora städer, der prestaförningen liksom på så många andra ställen var stäld på påskpenningar och ersättning för ministeriella förrättningar, men der dessa påskpenningar så småningom sjönko, tills de slutligen alldeles försvunno, och församlingen fann sig vid att ingenting alls betala till sin pastor, utom naturligtvis det, som utgick från sådan jord, som hörde till församlingen, och hvad som erlades i betalning för ofta nämnda ministeriella förrättningar. Hade nu skyldigheten för denna församling att erlägga påskpenningar upphört därför, att församlingen icke fullgjorde den? Jag tror det knappt. Hvad särskildt vidkommer det påståendet, att mosaiske trosbekännare

icke hade en så beskaffad skyldighet, så vågar jag erinra om jude-reglementet af år 1838. Det står der uttryckligen, att judarne äro förbundne underkasta sig alla de skyldigheter, som äligga andre svenske medborgare, således äfven alla legala utskylder, lika godt om dessa äro af borgerlig eller kyrklig natur. Men, lät nu ock vara, att man skulle vilja förunna dem och andra främmande trosbekännare större förmåner än de för närvarande åtnjuta genom löneregleringarna, som till ett bestämdt belopp fixerat hvad som förut var mera obestämdt, då vet jag dock sannerligen icke riktigt, huru detta skulle gå till i verkligheten, sedan löneregleringarna äro genomförda öfver hela riket och blifvit af Kongl. Maj:t stadfästade, sådana de äro, för en tid af 50 år. Huru är det i allmänhet stadgadt i dessa löneregleringar? Jo, så att den inkomst, presterskapet eger åtnjuta, vanligtvis är fördelad i två särskilda hufvudbeståndsdelar. Den ena och hufvudsakliga på landet är den, som utgår af jordbruksfastighet, bruk, qvarnar och andra sådana industriella anläggningar äfvensom afgift af dem, som erlägga skatt efter andra artikeln bevillningsförordningen, således drifva annan rörelse än den omnämnda. Den andra beståndsdelan åter är en hopslagning af alla de s. k. presterliga smårättigheterna och de s. k. *jura stolæ*. Dessa äro tillsamman beräknade att utgöra ett visst penningebelopp, och då frågas: huru utgår nu enligt löneregleringarna detta penningebelopp? Jo, på ganska olika sätt i olika län. Jag skall blott, för att illustrera det med ett exempel, be att få anföra förhållandena i det stift jag tillhör, eller Upsala stift. Der är det så ställdt, att i landtförsamlingarne inom Upsala län hvarje man och qvinna, som erlägger mantalspenningar, fått sig påförd en afgift af 5 öre, medan i Stockholms län afgiften är 20 öre för man och 10 öre för qvinna, som erlägger mantalspenningar. Hvad som icke nu, sedan dessa personliga afgifter blifvit till viss siffra upptagna, förslår till utgörande af det belopp, hvartill hela denna hopslagning af jura stolæ och smårättigheterna är beräknad att uppgå, skall uttaxeras enligt löneregleringen på församlingens medlemmar efter vanlig grund, d. v. s. efter bevillning och fyrk.

I andra län, såsom i Gefleborgs och Vestmanlands län, förekommer icke denna fördelning, utan der heter det, att presternas löner skola utgå på följande sätt: först af jordbruksfastighet så och så mycket, af bruk, qvarnar, m. m. så och så mycket samt af dem, som erlägga bevillning efter andra artikeln och icke drifva dessa industrigrenar, som jag nyss nämnde, så och så mycket, hvartill slutligen kommer en fjerde klass, som erlägger personliga afgifter; dit höra torpare, dagsverkare, statkarlar och så vidare. Denna klassfördelning tror jag vara den i de flesta län genomförda. Om man nu skulle på det sätt, hvarpå Lag-Utskottet här gifver anvisning, bryta ut vissa afgifter, så vill jag fråga Eder, mine herrar, huru denna utbrytning skall gå till. Det är ju i grunden detsamma som att sönderbryta alla de för hela riket redan uppgjorda och för 50 års tid stadfästade löneregleringar. Kan det löna mödan att företaga en sådan operation för den lilla obetydliga favören som derigenom skulle tillkomma dem, åt hvilken den är afsedd? Jag tror det knappast.

När nu slutligen Utskottet i den andra punkten säger, att man

Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

skulle besluta om att godtgörelse för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kunde finnas föranleda, borde blifva vederbörande löntagare för deras tjänstetid beredd, så tillåter jag mig fråga: huru skall denna godtgörelse komma att utgå? Skall kommunerna lemna den? Nej! "Vi hafva", svarar man, "fått våra afgifter reglerade för en tid af 50 år, och ämna visst icke tillskjuta något för uppkommen brist." Skall staten lemna den? Nej, det tror jag icke den kommer att visa lust till. Skall löneregleringsfonden göra det? Nej, den kan icke ens bestrida de utgifter, för hvilka den är afsedd, långt derifrån! Således bör den ännu mindre användas för så främmande ändamål som detta. Jag tror således att, huru man än vänder saken, så är, med allt erkännande af det välvilligt tänkta i Utskottets förslag, detta förslag opraktiskt, emedan det i sjelfva verket är utförbart, utan att åtminstone medföra ett besvär och omkastningar i redan bestående förhållanden, som hela saken omöjligen kan anses förtjena. Att åter stifta en lag eller besvära Kongl. Maj:t med en skrifvelse om något, som skulle komma att tillämpas först 50 år härefter, det kan väl icke Riksdagen vilja vara med om. För min del nödgas jag således yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Bergström: Å egna och Utskottets vägnar betygar jag den siste ärade talaren vår hjertliga tacksamhet för det erkännande, han lemnade åt den välvilliga tanken i Lag-Utskottets betänkande. Jag kan deremot icke vara honom lika tacksam därför, att han menade, att hvad Lag-Utskottet här föreslagit, vore opraktiskt och mindre utförbart. För min del tror jag det icke.

Såsom Kammaren finner af Lag-Utskottets betänkande, har Kongl. Maj:t 1874 meddelat en resolution, hvarigenom en mosaisk trosbekännare befriats från att utgifva honom påförd ersättning för jura stolæ. Dess belopp är i resolutionen till kronor och öre bestämdt uppgifvet, och dock fans i detta fall en löneregleringsresolution. I detta speciella fall visade det sig, att det icke var omöjligt att urskilja, hvad som af den presten tillförsäkrade lönen utgjorde på den främmande trosbekännaren belöpande andel i ersättning eller aflösning för jura stolæ.

Ett af den ärade talarens argument mot Lag-Utskottets förslag var, att det icke lönade mödan att göra så mycket för åstadkommandet af ett så ringa resultat. Jag hör likväl till dem, som ause, att när det gäller att åstadkomma rättvisa och billighet, får man icke sky någon möda. Om en sådan skrifvelse som den föreslagna aflåtes till regeringen, och regeringen vill verka för saken, så blir följden, att, der ett urskiljande kan göras, kommer det att ega rum; der det icke är möjligt, får det blifva som det är. Dock har Riksdagen då gifvit ett uttryck åt känslan af rätt och billighet.

Det lider intet tvifvel, att lagstiftaren, då han utfärdade förordningen den 11 Juli 1862 om allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster, då han utfärdade förordningen den 1 November 1872 om ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning samt förordningen den 2 November 1883 om ordnande af klockarnes löneinkomster, icke hade klart för sig, hvad verkan dessa för-

fattningar skulle hafva i afseende på främmande trosförvandters beskattning. Hvad Utskottet föreslagit, är icke annat än en restitutio in integrum, d. v. s. ett återställande af den frihet, som de främmande trosbekännarne uti ifrågavarande afseenden onekligen före utfärdandet af dessa författningar åtnjoto.

Jag kan icke dela den siste talarens åsigt, att åtminstone påskpenningarnas utgifvande var en för de främmande trosbekännarne lagstadgad skatteskyldighet, hvars utgörande de undgingo endast derigenom, att man icke utkräffe beloppet; och hvad beträffar jura stolæ, är visst, att någon betalning deraf icke kunnat komma i fråga från de främmande trosbekännarnes sida, emedan de icke påkallade presterskapets biträde. Om nu än hvad den ärade talaren yttrade i fråga om förment lagstadgad skyldighet att utgifva påskpenningar skulle kunna, hvad jag bestrider, anses vara riktigt i fråga om de mosaiske trosbekännarne, så gäller det säkerligen icke medlemmarne af den katolska och den reformerta församlingen. Så vidt jag vet om det sätt, hvarpå det förut tillgick här i Stockholm, och såsom man af öfverståthållare-embetets utlåtande ock kan inhemta, presenterades aldrig påskböcker för främmande trosbekännare. Om så hade skett, hade det nog varit möjligt, att de varit så liberala, att de tecknat sina bidrag, åtminstone de mosaiske trosbekännarne.

Hvarför skulle man icke kunna vidtaga denna af Lag-Utskottet föreslagna åtgärd, som skulle innebära ett erkännande af hvad som är berättigadt och billigt i de främmande trosbekännarnes anspråk? Lag-Utskottet har, såsom den siste talaren påvisade, mycket skarpt häfdat det förhållandet, att hvarje svensk medborgare är skyldig att i det mått lagen utstakar bidraga till upprätthållandet af den evangeliskt-lutherska kyrkan. Häri föreslås ingen rubbning. Det är blott fråga om att återställa den frihet, som de främmande trosbekännarne tillföre haft, men genom en senare icke fullt medveten lagstiftning mistat.

✠ Jag yrkar bifall till Lag-Utskottets betänkande.

Herr Claëson: Den förste högt ärade talaren visade på ett, såsom jag tyckte, riktigt sätt utförbarheten och det ringa värdet af den ifrågasatta reformen, men angrep icke sjelfva grunden till skrifvelseförslaget. Denna grund angafs nyss af den siste talaren vara den *rättskänsla*, som fordrar reformen. Jag ville visst icke motsätta mig reformen, om jag trodde rättskänslan påkallade den, men jag är af annan mening. Skrifvelseförslaget är af Utskottet hufvudsakligen motiveradt med följande ord: Då nu § 13 i meranämnda förordning den 31 Oktober 1873 uttryckligen föreskrifver, att afgifter för kyrkliga förrättningar icke må påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd, synes häraf följa, att främmande trosbekännare jemväl äro fria från sådana ständiga afgifter, som i enlighet med 1862 års förordning utgöra ersättning för de i berörda § omförmälda afgifterna. Jag tror icke, att af denna premiss nödvändigt behöfver följa den konklusion, som Lag-Utskottet dragit ur densamma. Så länge en del af aflöningen

Om främmande trosbekännarnes frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

till svenska kyrkans presterskap utgick, såsom 1860 allmänt och 1873 på många ställen var fallet, i afgifter för särskilda förrättningar, kunde det hafva mycket fog för sig, att främmande trosbekännare icke behöfde deri deltaga, men sedan denna grund befunnits föråldrad och ersatts med en mera tidsenlig, vet jag icke, att de hafva rätt att fordra ersättning för den lilla tillökning i deras utskylder, denna förändring tilläfventyrs medfört.

Vi se oupphörligen skatteprinciper omkastas, så att de, som förut varit fria från afgifter, få sådana sig ålagda eller få dem i mycket högre grad än förut, och det kan i många andra fall än det förevarande vara obilligt, att det på detta sätt ålägges medborgare att till utgifter för ändamål, af hvilka de icke personligen hafva gagn eller hvilka icke alls intressera dem, ja, som de mången gång finna rent af förhatliga, bidraga i mån af den fastställda skatteprincipen. De skulle med lika rätt kunna fordra ersättning för den rättskränkning, som ligger häri, men då vore hela grunden för vårt skattesystem kullkastadt.

Om man ansett nödvändigt att främmande trosbekännare befriades från vissa utskylder, borde bestämmelse derom intagits i de uppgjorda lönekonventionerna och der så icke skett, är nu preskriptionstiden försuten. Dylika bestämmelser hafva intagits i en del konventioner, såsom den, hvilken låg till grund för till Kongl. Maj:ts af Utskottet åberopade utslag och i hvilken det heter, att "ersättning för jura stolæ skall med visst belopp utgöras af alla, som äro vid kyrkostämman röstberättigade." Der sådant undantag för främmande trosbekännare icke skett, tror jag icke, att de hafva någon rättvis grund att fordra ersättning därför, att skatteprincipen blifvit ändrad.

I öfrigt delar jag den förste talarens åsigt om utförbarheten af denna reform och dess ringa värde för dem, som skulle hafva fördel af densamma, samt de stora svårigheter hvarmed den är förenad. Jag tror för min del, att en sådan skrifvelse, som Utskottet föreslagit, egentligen skulle innebära, att Riksdagen på regeringen vältade ansvaret för uteblifvandet af en reform, som icke låter sig på ett tillfredsställande sätt genomföras.

Jag ber att få yrka afslag å Lag-Utskottets hemställan.

Herr Fröberg: Min uppfattning af frågan är den, att om Riksdagen bifaller Lag-Utskottets förevarande betänkande, så skulle det deri omförmälda förslag dock icke i verkligheten kunna genomföras. Genom löneregleringskonventionerna, som äro uppgjorda för 50 år, utbyttes de förut till presterskapet enligt de äldre författningarna utgående afgifterna mot en aflöning, för hvilken utgörande en annan ny grund bestämdes och dervid, hvad landsbygden beträffar, tillgick så, att jordbruket fick sin del, industrien fick sin och kapitalet sin del, hvarjemte slutligen en personlig afgift bestämdes. Härvid afgjordes dock icke hvad som skulle vara ersättning för jura stolæ, för dagsverken, för påskpenningar eller påskören m. m. Vid löneregleringarne för presterskapet i städerna var förhållandet ungefär detsamma. Der hade presterna ingen annan tionde än den, som utgick af städernas

jord, hvilken dock var högst obetydlig, och i öfrigt blott påskören, jura stolæ, ersättning för extra förrättningar m. m. dylikt, af hvilka löneförmåner påskpenningarne eller påskören voro de hufvudsakligaste. Genom löneregleringarna erhöill städernas presterskap en lön, som enligt stadgade grunder bestämdes till ett efter förhållandena lämpadt belopp, och sedan till denna aflöning först uttagits de personliga afgifterna jemte bidragen af stadsjorden, stadgades, att det i öfrigt erforderliga beloppet skulle fyllas genom bidrag enligt andra artikelus bevilning. Skulle nu Utskottets förslag bifallas beträffande påskpenningar och dylikt, som genom löneregleringarna utbyttes mot andra afgifter, så skulle de flesta löneregleringar böra göras om. I många af rikets städer, hvarest af de bidrag, som utgå efter den allmänna bevilningen för inkomst, största delen motsvarar påskpenningarne, skulle sannolikt $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ af alla dem, som nu enligt konventionerna bidraga till presterskapets löner, blifva derifrån befriad. Är det då meningen att kasta dessa befriades andel på de öfriga församlingsmedlemmarne?

*Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)*

Bifall till Utskottets förslag skulle ock hafva till följd att förordningarna af 1862 och 1872, angående reglering af presterskapets löner, måste häfvas och äfven så de af Kongl. Maj:t fastställda löne-regleringskonventionerna. På grund af den erfarenhet, jag förvärfvade, under det jag behandlade dylika frågor, vågar jag påstå, att uppgörandet af nya löneregleringar enligt Utskottets förslag är nära nog omöjligt. Och till hvad skulle eljest ett bifall till Utskottets hemställan leda? Jag får säga, att det vore ett grundskott mot statskyrkans bestånd. Lemnar man nu sitt bifall till Utskottets hemställan, är man inne på ett område, då man äfven måste befria från andra afgifter. Godkänner man grundsatsen i förevarande fall, måste man göra det äfven i andra dylika. Äro de främmande trosbekännarne berättigade att vinna den af Utskottet nu förordade befrielse, så böra de ock med fullt skäl varda befriade från alla andra afgifter till statskyrkans presterskap. Jag vill erinra om, att Riksdagen i fjol stiftade två lagar, den ena om underhåll och byggande af kyrka, den andra om byggande och underhåll af prestgård. Den grund, efter hvilken bidrag härtill skulle utgå, blef den för rösträtt vid kommunalstämma bestämda grunden. Främmande trosbekännare blefvo således i fjol ålagda denna beskattning för ett kyrkligt ändamål, och då sattes icke i fråga, icke ens af Lag-Utskottet, att göra något undantag för dem. Så länge den svensk-lutherska kyrkan är statskyrka, så måste det anses vara rätt, att hvarje svensk medborgare är skyldig att bidraga till den samma likasom till andra statens inrättningar.

Jag vågar anhålla om afslag å Utskottets förslag.

Herr Pettersson: Jemte det jag till alla delar instämmer med de föregående talare, som yrkat afslag, ber jag få fästa uppmärksamheten på en annan sida af saken.

Jag betraktar det nu framställda förslaget såsom föga annat än en öfvergång till att sönderbryta de af Kongl. Maj:t stadfästa löne-regleringarna. Jag hemställer till herrarnes eget bepröfvande, hvilket

*Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)*

anseende Kongl. Maj:ts resolutioner skola få, om, oaktadt de enligt Riksdagens eget beslut äro gifna för en tid af 50 år, det blott behöfs, att en Hedin eller en Ekman väcka motioner om deras upphäfvande, för att detta skall ske. Såsom man vet brukar det inträffa, att i aflägsnare landsorter man icke hinner följa med de nya idéer, som förekomma i de stora hufvudstäderna. Så t. ex. när i slutet af förra seklet både tron och altare omstörtades i Paris, så förstod sig det landtliga Vendée icke på den nya friheten utan mottog dess välsignelser blott med våld. I det aflägsna Dalarne hafva många ej heller kunnat riktigt begripa den nya religionsfrihetens stora välsignelser. Jag har till och med hört personer yttra, "skulle vi icke kunna blifva utaf med den der religionsfriheten?" Jag vet ej, att dessa personer derför älskat något samvetstvång, men de hafva velat hafva vår kristliga tro och kyrka hållna i ära och vara förskonade för den nya religionsfriheten, som fordrar sådan frihet för sig, att andras religionsfrihet, kyrkans, familjers och sambällets lugn deraf störes.

Vi veta, att det finnes ett samfund, som kallar sig "föreningen för religionsfriheten", hvilket låter mycket tala om sig. Jag hade förut trott, att till detta samfunds åsikter bekände sig egentligen blott omogna personer och sådana, som mindre förmått sätta sig in i hvad samhället kräver. Men när jag emellertid läser det vid Utskottets betäukande fogade öfverståthållare-embetets utlåtande, kan jag icke finna annat än att religionsfrihetsföreningen bär haft ett ganska godt föredöme och försvar redan sedan 8 år. Der läses: "Att denna grundsats varit den bestämmande under en tid, då ingen religionsfrihet fans i Sverige, då alle, utan undantag, skulle bekänna sig till vår statskyrkas lära, är lika klart som naturligt, men öfverståthållare-embetet vågar hålla före, att, sedan religionsfrihet här i landet medgifvits, sedan främmande trosbekännare erhållit tillstånd att här i landet uppföra egna kyrkor och fått den skyldigheten att, för att såsom egna trossamfund erkännas, hafva egna prester eller föreståndare, som de måste aflöna, den ofvannämnda grundsatsen icke erhållit något positivt uttryck i vår lagstiftning, utan tvärtom måst mer och mer gifva vika för det allmänna rättsmedvetandets fordran, att en främmande trosbekännare icke kan anses vara pliktig att till den svenska kyrkans och dess presterskaps underhåll bidraga." I ty fall får jag, utöfver hvad i Utskottets utlåtande sidan 6 säges, erinra om en vanlig åsigt, nemligen att man i afseende på hednamissionens nytta räknar icke allenast på dem, som ingå i den kristna kyrkan, utan ock på det inflytande, som kristendomens förkunnande har med sig i afseende på de öfriga. Sålunda tror jag ock, att statskyrkan har sitt helsosamma inflytande på samtliga medborgare inom landet. Äfven dessa dissenters äro, tror jag, icke alldeles oberörda af att det finnes en statskyrka med fast ordning gent emot dem. Jag tror, att äfven judarne hafva anledning att glädja sig öfver statskyrkan, när de finna, att de, tack vare denna, icke här blifva utsatta för sådana våldsamma åtgärder, som de varit föremål för i åtskilliga andra länder. De borde verkligen äfven vara tacksamma för det hägn de här åtnjuta och såsom jag tror är det väl äfven på svenska folkets bekostnad, som de hufvud-

sakligen lefva genom sin handel. Således kan jag icke finna, att det är någon så synnerligt stor orättvisa, sam begås mot dem.

Jag finner mig synnerligen tilltalad af Lag-Utskottets uttalande på sidan 6, om det blott slutat på sidan 7, t. ex. med följande ord: "Utskottet anser det sålunda vara uppenbart, att svenska staten icke kan medgifva några undantag från skyldigheten att bidraga till statskyrkans underhåll." Emellertid fortgår Utskottet i sin motivering så, att det kommer till ett annat resultat.

Jag vill äfven påpeka ett skäl, som Utskottet anför för att ej tillstyrka bifall till motionerna i deras helhet nemligen: "Slutligen vill Utskottet äfven erinra derom, att främmande trosbekännare kunna vara innehafvare af stora industriella inrättningar, i hvilka sysselsättes ett stort antal arbetare, som tillhöra statskyrkan, men endast i ringa mån äro i tillfälle att bidraga till hennes underhåll. Men är det så, att detta är skälet, hvarför en arbetsgifvare af främmande trosbekännelse skall bidraga till lutherska kyrkans underhåll, nemligen att han har arbetare af denna bekännelse; ligger det då icke nära till hands för honom att säga till sina arbetare: "I fån icke bekänna er till lutherska läran; jag tager inga sådana arbetare i min tjänst, emedan jag vill komma ifrån dessa afgifter till presterskapet"? Med afseende på hvad som står i dissenterslagen, vet jag icke, att man af dem nu fordrar några afgifter för särskilda förrättningar, så vida det icke skulle vara på något ställe, der lönereglering icke blifvit införd, men så snart den införts, upphöra dessa afgifter.

Utskottet har påstått, att dess förslag är utförbart. Deremot har redan Herr Erkebiskopen uppvisat att det är utförbart. Huru skulle det utföras, efter som det dock säges vara utförbart? Först skulle man räkna ut, huru mycket jura stolæ skulle gå till i det speciela fallet. Skall man göra detta enligt de gamla författningarna och lemna å sido de ändringar, som inträdt genom löneregleringen? Ja, då skulle man nog få ett belopp för jura stolæ! Tager man deremot hänsyn till löneregleringarnas ändringar och hvad som skulle komma på andra delar, så blir summan kanske rakt ingenting. Men vidare, om man verkligen får en summa, huru mycket skulle deraf komma på en eller annan särskild person? Ty man måste erinra sig, att jura stolæ erlades olika af olika personer. Huru skall man förfara, om presterna förut hade likstol? Skall sådan nu efter de gamla förordningarna utfordras af statskyrkans prester till dissenters? De nuvarande presterna skola, säges det, få ersättning. Huru skall den erhållas, för att ej tala derom, att ej ett ord säges, hvarifrån den skall erhållas? Hvarföre skola de då först mista en del i stället för att föreslå, att dissenters må söka sig denna ersättning från det håll, hvarifrån den skulle utgå till presterna. Skall icke härur utveckla sig en agitation, för att sätta presterna i en synnerligt svår ställning? Och de prester, som följa efter de nuvarande — skola de i sina aflöningar vara öfverlemnade åt godtycket? Jag tror, att vi redan hafva så många orosämnen inom land och kyrka, så att de icke böra ytterligare ökas med en utkastad brandfackla.

Lyckas det nu framställda förslaget gå igenom, kommer ett ytter-

*Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)*

Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

ligare försök och så vidare. En episod från Lag-Utskottet vill jag erinra om. En reservant, Herr Folke Andersson, som ville gå ännu längre, förklarade sig beredd att frångå sin reservation, om vi ville återtaga vår. Jag tror, att han ansåg detta vara en principfråga, och att han trodde, att om man blott finge in ett finger, så kunde man snart få in hela handen. Jag instämmer således helt och hållet i Lag-Utskottets uttryck på sid. 7, der det heter: »Utskottet anser det sålunda vara uppenbart, att svenska staten, så länge den erkänner den evangeliskt-lutherska kyrkan såsom en institution, hvarom staten har att sig vårda, icke kan medgifva några undantag från skyldigheten att bidraga till samma institutions underhåll». På sådan grund yrkar jag *afslag* på Utskottets hemställan.

Herr Hedlund: Den satsen är nog sann, att en gammal institution, särskildt när den är omhägnad med så vördnadsvärda traditioner, som t. ex. en kyrka, kan länge bestå och fortlefva, äfven sedan hon icke längre uppbäres af det allmänna medvetandet, endast på sina traditioners grund, men dock — under två förutsättningar: att hon icke skadar, och att hon icke kostar för mycket. Denna erfarenhet är i viss mån tillämplig äfven på vår statskyrka, hvars sak, märk väl, må väl skiljas från religionens.

Det är fullt sant, hvad den siste talaren nämnde, att stor oro går genom tiden och till denna oro hör äfven, att man ifrågasätter sjelfva grunden för den statskyrkliga inrättningen. Det händer då i vårt land liksom i andra länder, den katolska kyrkans hufvudländer icke undantagna, att man går tillbaka till den kyrkans ursprung, till den apostoliska tiden, för att der söka ur bilden för ett kyrkosamfunds väsen och för ett fromt församlingslif. Man kände då icke till något af hvad som nu menas med statskyrka, och likväl var det under denna tid, som kristendomen sköt sina kraftigaste skott, af hvilka utbildades det träd, som öfverskyggade verlden. Och nu föreställa sig många, att samma lifskraft skulle kunna återvinnas, derest de då befintliga religiösa förhållandena återinträdde. De, som något känna kyrkohistorien, och hvad hon lär, veta väl, att Konstantin den Store — det var kristna kyrkans män, som kallade honom, den moraliskt dålige mannen, "den Store", därför att han gynnade dem med materiella fördelar — då han byggde den kristna kyrkan på hednisk grund och dermed uppförde den kristna statskyrkan, orsakade ett försämrings-tillstånd i samma kyrka. Det hör till de "oroliga" element, som uppfylla vår tid, att man går tillbaka och ser till, om icke den gamla statskyrkan med sina vördnadsvärda traditioner skulle kunna pånyttfödas på den ursprungliga grunden.

Men hvad en institution måste vara rädd för är att begå *orättvisor*. Man fördrager mycket af en gammal samfundsinrättning, så länge hon håller sig på *rättvisans* grund; i annat fall såras verkligen det allmänna rättsmedvetandet, om också icke denna känsla hunnit tränga upp — till Dalarne.

Det står kvar inför en enkel och sund uppfattning, att den *kyrkliga* förrättningen icke är någon *kommunal* angelägenhet, och att er-

sättningen för de rent kyrkliga förrättningar således icke bör läggas på någon annan än den, som drager gagn af dem, samt att sålunda främmande trosbekännare, som icke använda den statskyrkliga presten till barndop, begrafning, skriftermål och dylikt, utan har för sådana ändamål sina egna förrättningsmän, sina egna prestes, icke böra hafva skyldighet att bekosta dessa förrättningar, då statskyrkans bekännare icke bidraga till de främmande trossamfundens kyrkliga utgifter. Det var denna känsla af *rättvisans* kraf, som, bland annat, inom Göteborgs samhälle framkallat från judar och katoliker en framställning — rörande hvilka också Göteborgs kyrkoförsamlings medlemmar voro temligen eniga med dem — att varda befriade från de särskilda pålagor, hvaribland de s. k. »jura stolæ», som numera blifvit lagda på den allmänna bevillningen, men hvilka förut icke drabba nämnda främmande trosbekännare. Det finnes *kommunala* institutioner, som nära sammanhånga med den *kyrkliga*. Dit hör t. ex. folkskolan. Då de främmande trosbekännarne funno det vara obilligt, att de skulle bidraga till undervisning af statskyrkans barn, då de icke hade något bidrag till undervisning af sina egna barn, så kunde denna invändning med fog tillbakavisas dermed, att folkskolan är en kommunal inrättning, och att det icke vore för någon medborgare ligkiltigt, om befolkningen uppväxte i okunnighet. Denna invändning har jag ock mer än gång gjort gällande mot dem, som klagat; men måste dock erkänna, att *billigheten* fordrade det kommunen äfven bidroge till de främmande trosbekännarnes skolor.

När man deremot går in på det rent kyrkliga området, låter man sig icke öfvertygas af något sådant skäl, som här är anfördt, såsom att de gamla jura stolæ rätteligen bort drabba äfven de främmande, ehuru de icke blifvit utkrädda. Man anser dessa afgifter vara djupt orättvisa, och det är detta, som föranledt framställning om deras afskaffande äfven från män, för hvilka afgifterna ur rent ekonomisk synpunkt äro ligkiltiga. Jag är ganska viss på, att många af dessa personer skulle *frivilligt* gifva mångfaldigt mera, under det de nu klagat öfver en tvångsbeskattning, som de funnit vara orättvis. De representanter för statskyrkan, som ville söka vederlägga denna uppfattning, skulle näppeligen lyckas i denna sin bevisning, och då tror jag, för min del, att det för statskyrkan är en betänkelig sak att understödja en sak, som är orättvis. Hvarje försvarare af statskyrkan borde fastmer vara angelägen om, att statskyrkan aflägsnade alla dessa ämnen till klagomål och missnöje.

Den siste talaren anmärkte, att om man nu började gifva vika, skulle allt starkare anlopp göras till statskyrkans undergång. Först och främst har jag icke en så dålig tanke om den tro, som statskyrkan omfattar, att jag anser den vara så bunden af ekonomiska villkor, att sjelfva trosbekännelsen och dess utöfvande skulle upphöra, derest dessa ekonomiska villkor rycktes bort. Och vidare hyser jag ej samma föreställning som han om farorna af billiga eftergifter i rätten tid.

Det är en ofta hörd sats, att man skall allt hålla igen, men icke göra eftergifter och derigenom öppna vägen för oupphörligt större anspråk. Historiens lärdomar och vår egen erfarenhet vittna i många

Om främmande trosbekännarnes frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)

*Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)*

stycken om motsatsen. Det är när man i tid öppnat en ventil, som gifvit utflöde för hvad som alstrat missnöje, som man räddat det hotade; har man låtit dammarne allt för länge vara qvar, hafva de antingen brutits eller öfversvämmats. Den stränga konservativa åsigten sammanfaller med det revolutionära i satsen: "*inga eftergifter*". Så uppstå omstörtningar. Det är de, som icke vilja vara med derom, som förorda alla de billiga eftergifter, som påkallas af tidsomständigheterna och det allmänna rättsmedvetandet.

Den siste ärade talaren yttrade sin förmodan, att man icke skulle stanna vid hvad här nu är i fråga. Detta vill jag gifva honom rätt i. Jag är icke säker på, att denna lilla eftergift skall vara länge tillfredsställande, utan tror nog att man skall gå vidare. Man skulle dock helt visst gå med ganska långsamma steg. Jag skall för min del visserligen icke få upplefva förverkligandet af den tanke jag hyste redan 1867, då jag i en af mig väckt motion i Andra Kammaren begärde en utredning genom Statistiska centralbyrån rörande kyrkans egendom och inkomster. Mången förstod icke meningen med min motion, och jag var försiktig nog att icke uttala den då; här må det dock gerna ske. Min mening var, att sedan en uppskattning af svenska statskyrkans ekonomiska villkor försiggått, skulle man se till, om icke de kyrkliga egendomarne skulle kunna göras till kommunala och således sekulariseras. Jag har gjort undersökningar i en och annan socken, och de hafva utfallit så, att kommunernas årliga utgifter till fattigvård och skolväsen skulle helt och hållet kunna gäldas med prestboställena och afgifterna enligt bevillningsförfordningen. Befriades härmed kommunerna från de tunga utgifterna till fattigvården och skolan, finge deras medlemmar förmåga och fria händer att anställa sina prester på grund af fritt val och fria aftal. Då stode kyrkan på fri grund, eller på grunden af den fria församlingen, hvilken icke består af "hemmantal, glasbruk och stångjernshamrar", utan af lefvande, troende menniskor. Men nog inse vi alla, att det är mycket lång väg, innan vi komma dit. Man har dervid att öfvervinna många gamla traditioner, många fördomar, och det icke blott i Dalarne, utan äfven i många andra af delar vårt land — och framför allt motstånd hos de män, som i religionens eget intresse borde vilja återföra kyrkan till hennes ideala apostoliska ståndpunkt.

Emellertid, som sagdt, det är mycket långt till den tiden, och icke lär den, som här talar, få upplefva den, men jag tror icke att det kan skada att hafva målet för ögonen, om man också rätt väl vet, att man går dit med långsamma steg. Visst är, att målet är inom flera land ganska starkt utpekadt, och lika visst är, att om man ställer kyrkan på brytningens grund och fiendtlighetens grund, så kommer man hastigare till målet än eljest. Brytningar och fiendtlighet födas af orättvisor, äfven om dessa orättvisor icke hafva någon större ekonomisk betydelse, och ur denna synpunkt och äfven med fullt erkännande af de svårigheter, som möta verkställigheten af Utskottets förslag, yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Pettersson: Jag skall afstå från ordet, ehuru här kunde vara åtskilligt att upptaga till besvarande.

*Om främmande trosbekännares frikallande från bidrag till svenska kyrkan.
(Forts.)*

Grefve Strömfelt: En talare yttrade, att om man bifölle Lag-Utskottets förslag, vore det detsamma som att "skjuta ett grundskott i den svenska statskyrkan." Jag kände mig ganska uppskakad, då han yttrade detta. Mina känslor lade sig någorlunda, till dess jag hörde Herr Hedlund; då blef jag åter så uppskakad, att jag anser mig böra tillkännagifva, att jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom Utskottet, men att jag till alla delar instämmer med reservationerna och finner mig manad att yrka afslag på Utskottets förslag

Herr Hasselrot: Frågan har här under diskussionen blifvit gjord större, än den i sjelfva verket är. Det torde därför vara angeläget att återföra den till de proportioner, den egentligen har.

Här är från Lag-Utskottets sida ej fråga om annat än att söka i praktiken förverkliga en redan gällande lagbestämmelse. Då det bland andra stora ord yttrats, att förslaget skulle vare ett grundskott, rigtadt mot statskyrkan, torde böra påpekas att, om så skulle vara, detta grundskott i sjelfva verket blifvit både rigtadt och afskjutet redan år 1873 eller kanske rättare år 1860, då den bestämmelse, på hvilken Utskottets förslag grundar sig, är utfärdad. Det heter nemligen i 1873 års Kongl. förordning, »att afgifter för kyrkliga förrättningar icke må påföras främmande trosförvandt i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd».

Der hafva statsmakterna tydligt och klart uttalat den grundsats, som Lag-Utskottet här försökt genomföra. Att denna i lag stadgade förmån för främmande trosbekännare icke blifvit beaktad vid de löncregleringar, som egt rum efter Kongl. förordningarna af 1860 och 1873, har föranlett en talare på dalabänken till det uttalande, att de främmande trosbekännarne skulle hafva förlorat den rätt de i förevarande hänseende möjligen före regleringarna kunde hafva egt. Jag tillåter mig i anledning deraf erinra, att dessa regleringar behandlats på kyrkostämmor, i hvilka främmande trosbekännare icke haft någon rätt att delta. Allt tal om preskription synes mig vid sådant förhållande sakna berättigande. Den grundsats Utskottet här velat genomföra är, såsom nämnt, redan i lag godkänd. Utskottet har med sitt förslag till skrifvelse endast velat bidraga till att rätt och billighet åter skulle göras gällande i denna fråga. Om svårigheterna äro stora — och detta är den viktigaste invändning som blifvit gjord — så äro de väl icke oöfvervinneliga, och med den erfarenhet, jag har från åtskilliga landsorter, tror jag mig med bestämdhet kunna påstå, att det på flera ställen icke möter svårighet att, på sätt Lag-Utskottet här föreslagit, utreda, hvad som motsvarar jura stolæ och andra dylika rättigheter. Af sådan anledning och på de grunder i öfrigt, som af Lag-Utskottets ärade ordförande blifvit anförda, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed slutats, gjorde Herr Grefven och

Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af hvad Utskottet i förevarande utlåtande hemställt och sedan på afslag derå, samt förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner Lag-Utskottets utlåtande N:o 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—14;

Nej—44.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde, hvarefter Kammaren åtskildes kl. 2,55 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.